

5
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ι. ΜΠΕΓΚΟΣ
Φιλολόγος - Ιστορικός

ΝΕΟΣΟΥΛΙΩΤΕΣ ΟΜΗΡΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ 1917-18

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ Μακεδονία καί ἰδιαίτερα οἱ Σέρρες μέ τήν πλούσια πεδιάδα –δῶρο τοῦ ποταμοῦ Στρυμώνα– ἦταν ἀνέκαθεν τό ὄνειρο τῶν Βουλγάρων. Ἡ δημιουργία μιᾶς μεγάλης Βουλγαρίας μέ διέξοδο στό Αἰγαῖο, ὅπως πρὸς στιγμή «ἀπειλήθηκε» μέ τή συνθήκη τοῦ Ἁγ. Στεφάνου (Φεβρουάριος 1878) καί σήμερα ἀκόμη ἀναφέρεται δειλά-δειλά ἀπό μερικούς «θερμοκέφαλους» Βουλγαρικούς κύκλους.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ Βουλγαρία σέ κάθε Βαλκανική ἀναταραχή εἰσβάλλει στή Μακεδονία, δείχνοντας μιά ἰδιαίτερη ἀδυναμία στίς Σέρρες. Τό φαινόμενο παρατηρήθηκε κατὰ τό Μακεδονικό Ἄγωνα (1904-1908), κατὰ τό Β' Βαλκανικό πόλεμο, τό 1913, ὅταν ἡ Βουλγαρία στράφηκε ἐναντίον τῶν πρώην συμμάχων τῆς Ἑλλήνων καί Σέρβων¹ ἀλλά καί κατὰ τήν διάρκεια τῶν δύο Παγκοσμίων Πολέμων, πού οἱ Σέρρες γνώρισαν ἰσάριθμες **Βουλγαρικές κατοχές**².

Πρέπει, ἐπίσης, νά ἐπισημανθεῖ ὅτι οἱ Βούλγαροι, κάθε φορά πού

1. Ὁ βασιλιάς Κωνσταντῖνος σέ διάγγελμά του πρὸς τόν Ἑλληνικό λαό (Μπάλτσα, 20 Μαΐου 1913) ἀναφέρει μεταξύ τῶν ἄλλων ὅτι «ἡ Βουλγαρία, ἀρνηθεῖσα πᾶσαν συνεννόησιν καί διαιτησίαν ἐπεζήτησε νά σφετερισθῇ μόνη αὐτή τοὺς καρπούς τῆς κοινῆς νίκης, μήτε δικαιώματα μήτε τάς θυσίας αὐτῶν ἀναγνωρίζουσα ... ἐπιλήσιμων τῶν πρὸς τοὺς συμμάχους ὑποχρεώσεων... καί ἔστρεψε τά ὄπλα κατὰ τῶν τέως συμμάχων...

Ἐνώπιον τῆς ἀχαρκτηρίστου ταύτης συμπεριφορᾶς τῆς Βουλγαρίας... ὁ Ἑλληνικός Λαός, ἐν στενῇ μετὰ τῆς Σερβίας καί τοῦ Μαυροβουνίου ἀλληλεγγύῃ πεποιθώς ἐπὶ τήν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ, ἀναλαμβάνει τά ὄπλα εἰς νέον ἀγῶνα ὑπέρ βωμῶν καί ἐστιῶν...» (Ἐφημερίς τῶν συζητήσεων τῆς Βουλῆς, περίοδος 10, σὺνδος Α', σελίδα 279).

2. Οἱ Σέρρες, ὅπως καί τό Νέο Σούλι, γνώρισαν κατὰ τόν 20ό αἰῶνα τρεῖς Βουλγαρικές κατοχές. Ἡ πρώτη ἀπό τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1912 ὡς τόν Ἰούνιο τοῦ 1913, ἡ δευτέρα ἀπό τόν Αὐγούστο τοῦ 1916 ἕως τό Σεπτέμβριο τοῦ 1918 καί ἡ τρίτη ἀπό τό 1941-1944.

ἔβλεπαν ὅτι ἔχαναν τίς Σέρρες, δέ δίσταζαν νά καταστρέψουν ἢ νά κάψουν τήν πόλη καί νά ἐξανδραποδίσουν τούς κατοίκους. Καί ἔτσι ἐπληροῦτο ἡ γραφή - διαταγή τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἐπιτελείου «ἐάν αἱ Σέρραι ἤθελε φανεῖ ὅτι ἐχάνοντο διά τούς Βουλγάρους, αὐταί ἔπρεπε νά καταστροφῶν»³, κάτι πού τηρήθηκε κατά γράμμα τόν Ἰούνιο τοῦ 1913.

Γιά τούς Βουλγάρους οἱ Σέρρες μέ τόν πλούσιο κάμπο τους ἦταν ὁ σιτοβολώνας τους, πραγματικό «χρυσάφι», ὅπως ὀνόμαζαν τίς Σέρρες οἱ Τοῦρκοι⁴.

Ἡ μεγαλύτερη ὁμως ἐπιχείρηση ἀλλοίωσης τῆς φυσιολογίας καί τῆς Ἐθνικῆς ταυτότητας τοῦ Σερραϊκοῦ Ἑλληνισμοῦ, πραγματικά ἐπιχείρηση γενοκτονίας τῶν Σερραίων, ἦταν ἡ Ὀμηρεία τοῦ 1917-1918, πού σέ μικρότερη κλίμακα ἐπαναλήφθηκε τό 1941-44.

Στή συνέχεια θά ἀναφερθοῦμε στήν ὀμηρεία τῶν 350 Νεοσουλιωτῶν, μιά πτυχή τοῦ Σερραϊκοῦ δράματος, μέ βαρῦ τίμημα, ἀφοῦ ἀπ' αὐτούς μόνο οἱ μισοί θά ἐπιστρέψουν στή γενέθλια γῆ, στό Νέο Σούλι. Ἐσ ἀποτελέσει τό παρόν ἕνα μνημόσυνο γιά τούς ἄλλους μισούς πού πέθαναν στό Κάρνομπατ καί στό Κίτσεβο, καί ἄς ἰσχύσει γι' αὐτούς τό Θουκυδίδειο: «Ἄνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος».

Πηγές γιά τήν ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων, πέραν τῶν γραπτῶν πού ἀναφέρονται στή βιβλιογραφία, ὑπῆρξαν μαρτυρίες ἀνθρώπων πού ἐπέζησαν τῆς ὀμηρείας ἢ ἄκουσαν γι' αὐτήν καί μοῦ τά διηγήθηκαν. Ὅπως ὁ π. Γαβριήλ Κουντιάδης (1876-1965), ὁ θεῖος μου Δημήτριος Ἀναστασιάδης-Τσιμπίσης (1898-1990), ἡ μητέρα μου Σοφία Μπέγκου-Ἀναστασιάδη (1907-1990) κ.ἄ. Πολύτιμες, ἐξάλλου, ἦταν οἱ πληροφορίες καί οἱ φωτογραφίες τοῦ Ἀπ. Λιόλιου, συμμαθητῆ καί προσωπικοῦ μου φίλου, ἐγγονοῦ τοῦ συνωνύμου του πού δραπέτευσε ἀπό τήν κόλαση τοῦ Κάρνομπατ.

Οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται καί παρέρχονται. Μόνο τά γραπτά μένουν. Ἐπρεπε, λοιπόν, ὅλα αὐτά νά καταγραφῶν, «ἵνα μή ἀκλεᾶ γένηται», κατά τόν Ἡρόδοτο, γιά νά θυμῶνται καί οἱ ἐπόμενες γενεές τήν ἱστορία τους. Γιατί οἱ λαοί πού ξεχνοῦν τήν ἱστορία τους εἶναι καταδικασμένοι σέ μαρασμό ἢ θάνατο...

3. Δές Π. Πέννα: Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Ἀθήναι 1966, σελίδα 347.

4. «Σέρρες ὄβασί ἀλτίν γιοβασί», δηλ. ὁ κάμπος τῶν Σερρῶν εἶναι χρυσάφι, ὅπου παραπάνω, σελίδα 347.

1. Τό ιστορικό πλαίσιο

Τά γεγονότα πού θά ιστορήσουμε, ἐντάσσονται στήν Ἱστορία τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου τοῦ 1914-1918, τοῦ μεγάλου Πολέμου, ὅπως τόν ἔλεγαν τότε.

Στόν πόλεμο αὐτόν ἀντιπαρατάσσονται ἀπό τή μιά μεριά ἡ Ἐγκάρδια Συνεννόηση, γνωστή ὡς Ἐντάντ – οἱ Ἀγγλογάλλοι κυρίως – καί ἀπό τήν ἄλλη οἱ Γερμανοί, μέ τούς ὁποίους εἶχαν συμμαχήσει οἱ Βούλγαροι καί οἱ Τοῦρκοι.

Ἡ Ἑλλάδα, μετά τόν θρίαμβο τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων τοῦ 1912-13 καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει τή δίνη τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-18).

Ἀπό τήν ἀρχή ὁμως οἱ ἀπόψεις τοῦ βασιλιᾶ Κωνσταντίνου καί τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου διίστανται. Ὁ Βασιλιάς εἶναι ὑπέρ τῆς αὐστηρῆς οὐδετερότητας, ἐνῶ ὁ Βενιζέλος ὑπέρ τῆς εἰσόδου στόν πόλεμο στό πλευρό τῆς Ἐντάντ. Οἱ Ἀγγλογάλλοι, ἐνισχυόμενοι ἀπό τή στάση τοῦ Βενιζέλου, μετά τήν ἀποτυχία τους νά καταλάβουν τά Δαρδανέλια, κάνουν ἀπόβαση στή Θεσ/νίκη καί ἐγκαθιστοῦν ἐκεῖ τό στρατηγεῖο τους ὑπό τόν στρατηγό Σαράιγ, καταπατώντας τήν ἑλληνική οὐδετερότητα (Ὀκτώβριος 1915). Ἡ διαμάχη Κωνσταντίνου καί Βενιζέλου εἶχε φτάσει στό ἀποκορύφωμά της.

Ἐνα χρόνο μετά, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1916, ὁ Βενιζέλος μέ τή συνεργασία τοῦ ναυάρχου Π. Κουντουριώτη καί τοῦ στρατηγοῦ Δαγκλῆ («Τριανδρία») ἔφτασε στή Θεσσαλονίκη καί σχημάτισε τήν «προσωρινή Κυβέρνηση τῆς Θεσσαλονίκης» καί τό στρατό τῆς «Ἐθνικῆς Ἄμυνας».

Ὁ ἐθνικός διχασμός, ὁ ὀλετήρας τοῦ ἔθνους, ἄρχισε. Ἡ Ἑλλάδα εἶχε χωριστεῖ σέ δύο κράτη. Τό κράτος τῶν Ἀθηνῶν καί τό κράτος τῆς Θεσσαλονίκης.

Τόν Ἰούνιο τοῦ 1917 οἱ Ἀγγλογάλλοι – ἡ Ἐντάντ – πετυχαίνουν τήν ἀπομάκρυνση τοῦ βασιλιᾶ Κωνσταντίνου καί ἡ προσωρινή Κυβέρνηση τῆς Θεσσαλονίκης ὑπό τόν Βενιζέλο κυριαρχεῖ καί στήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα. Ἀμέσως κηρύσσει γενική ἐπιστράτευση καί ἡ Ἑλλάδα, βλέποντας ὅτι κινδυνεύει νά χάσει ὅ,τι μέ αἷμα κέρδισε στούς Βαλκανικούς πολέμους, μπαίνει στόν πόλεμο.

Ἡ εἴσοδος τῆς Ἑλλάδας στόν πόλεμο ἦταν τώρα δυνατή ἀλλά καί ἀναγκαία, γιατί οἱ Βούλγαροι, ἤδη ἀπό τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1915, μπῆκαν στόν πόλεμο, στό πλευρό τῆς Γερμανίας. Τό πρωί τῆς 26 Μαΐου τοῦ 1916 Βουλγαρικά στρατεύματα, μέ ἐπικεφαλῆς Γερμανό ἀξιωματικό, πέρασαν

τή γέφυρα τῆς Κούλας (στόν Προμαχώνα) μέ κατεύθυνση πρὸς τὸ ὄχυρό Ροῦπελ⁵. Προηγοῦνταν 40 Γερμανοὶ στρατιῶτες καὶ μερικοὶ ἵππεις. Παρὰ τίς ἀντιδράσεις τοῦ ταγματάρχη Μαυρουδῆ, τὸ ὄχυρό παραδόθηκε στοὺς Γερμανοβουλγάρους, ἀφοῦ αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπόφαση τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν! Ἐφεῦρε τὸν πλέον ἀκατάλληλο τρόπο γιὰ νὰ πλήξει τὸν Βενιζέλο καὶ τὴν Ἀντάντ.

Ἀκολούθησε ἡ προέλαση τῶν Βουλγάρων πρὸς τὸ Σιδηρόκαστρο, Σέρρες, Δράμα, Καβάλα. Ἐκεῖ, στὴν Καβάλα, γράφτηκε μιὰ θλιβερὴ σελίδα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Τὸ Δ' Σῶμα στρατοῦ, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχη Χατζόπουλο, παραδίδεται μέ τὸν ὄπλισμό του στοὺς Γερμανοὺς καὶ ὀδηγεῖται στὴ Γερμανία (Γκέρλιτς). Ἦταν 400 ἀξιωματικοὶ καὶ 6000 ὀπλίτες!

Ἔτσι, λοιπόν, οἱ Βούλγαροι κατέλαβαν τίς Σέρρες καὶ τὰ Δαρνακοχώρια (τὸν Αὐγουστο τοῦ 1916), τὴ Δράμα, τὴν Καβάλα, σπέρνοντας παντοῦ τὴν καταστροφὴ καὶ τὸ φόβο. Γιατί ἀντικειμενικὸς τους σκοπὸς δέν ἦταν ἡ Ἀντάντ, οἱ Ἀγγλογάλλοι, ὅπως ἀρχικὰ ὑποστήριζαν, ἀλλὰ ἡ Ἀν. Μακεδονία, οἱ Ἑλληνες. Οἱ Βούλγαροι, δέν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, μπῆκαν σὲ ἐδάφη πού διεκδικοῦσαν καὶ διψοῦν γιὰ ἐκδίκηση. Θέλουν νὰ ξεπλύνουν τὴν ταπείνωση τοῦ 1913.

Ἔτσι χαράχθηκε ἡ γραμμὴ τοῦ Βαλκανικοῦ μετώπου, μέ ὄριο τὸ Στρυμόνα, στὴν ἀνατολικὴ ὄχθη τοὺς Βουλγάρους καὶ στὴ δυτικὴ τοὺς Ἀγγλογάλλους.

Καὶ ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα διέτρεχε τὸν ἔσχατο κίνδυνο, οἱ Ἑλληνες –κατὰ μιὰ παγκόσμια πρωτοτυπία– εἶναι χωρισμένοι σὲ Βενιζελικούς καὶ Ἀντιβενιζελικούς σ' ἓναν ὀλέθριο διχασμό, πού θά κοστίζει ἀργότερα σὲ ἀνθρώπους καὶ ἐδάφη.

Ἡ Βουλγαρικὴ αὐτὴ κατοχὴ στίς Σέρρες κράτησε περισσότερο ἀπὸ δύο χρόνια (1916-1918). Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ, ὅπως καὶ σὲ κάθε Βουλγαρικὴ κατοχὴ, οἱ Βούλγαροι ἐγκατέστησαν στό Νέο Σούλι δικές τους ἀρχές, ἐπέβαλαν νὰ διδάσκεται ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα στό Σχολεῖο καὶ ἡ Θ. Λειτουργία νὰ τελεῖται στὰ Βουλγαρικά. Ὅσοι ἀντιδροῦσαν, ξυλοκοποῦνταν ἀγρίως. Οἱ Βούλγαροι νέμονταν νὰ γεννήματα τῶν Νεοσουλιωτῶν καὶ τίς περιουσίες, καὶ τὸ σιτάρι τὸ ἔστελναν στὴ Βουλγαρία.

Ἡ κατάσταση ἐπιδεινώθηκε καὶ τὰ μέτρα ἔγιναν αὐστηρότερα, ἰδίως ἀφότου τῆ διοίκηση τῶν Σερρῶν ἀνέλαβε ὁ λοχαγὸς Γεωργίεφ. Γενικά,

5. Γιὰ περισσότερες λεπτομέρειες, δές Ἐμμ. Γρηγορίου: Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι, Θεσ/νίκη 1954, σελ. 366-73.

ὅπως ἀναφέρεται στήν «Ἐκθεση τῆς Πανεπιστημιακῆς Ἐπιτροπῆς» (σελ. 9), ἡ Βουλγαρική κυβέρνησις ἀνέθεσε τὴν ἀστυνομικὴ διοίκηση τῆς Ἀν. Μακεδονίας σέ γνωστούς κομιτατζήδες, ὅπως τὸν Τάσκα στίς Σέρρες, τὸν Πανίτσα στή Δράμα, τὸν Ράτσεφ στήν Καβάλα, στοὺς ὁποίους ἀπένευμε στρατιωτικούς βαθμούς. Οἱ ἀϋθαιρεσίες καὶ οἱ ἀγριότητες ὄλων τῶν παραπάνω δὲν εἶχαν προηγούμενο. Ἡ κυκλοφορία στοὺς δρόμους ἀπαγορευόταν μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, καθὼς καὶ ὁ φωτισμὸς στὰ σπίτια ἀπὸ τὸ ἄναμμα τῆς λάμπας πετρελαίου. Συχνὰ ἡ βουλγαρική περίπολος, ὅταν ἐβλεπε φῶς, χτυποῦσε τὴν ἐξώπορτα ἢ τὸ παράθυρο πρὸς τὸ δρόμο γιὰ νὰ κάνει παρατήρηση «ἴσγκα σὶ λάμπατα» (=σβῆσε τὴ λάμπα). Παραβίαση τῆς διαταγῆς σήμαινε πυροβολισμὸς. Δὲν ἔλειπαν, βέβαια καὶ οἱ ξαφνικὲς ἔφοδοι βουλγάρων στρατιωτῶν στὰ σπίτια, τὰ ὁποῖα κυριολεκτικὰ ἐγδυναν. Τὸ ἀποκορύφωμα ὅμως ὄλων τῶν δεινῶν ἦταν ἡ ὄμηρεία.

2. Ἡ ὄμηρεία

Ἡ ὄμηρεία τῶν Νεοσουλιωτῶν (ὅπως καὶ τῶν ἄλλων Σερραίων) ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους ἐγίνε στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου καὶ ἄρχισε μόλις ἡ Ἑλλάδα μπῆκε στὸν πόλεμο, στὸ πλευρὸ τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Οἱ Βούλγαροι πού, ὅπως εἶπαμε, κατεῖχαν τίς Σέρρες ἀπὸ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1916, ἀπάντησαν μὲ τὸν ἐκτοπισμὸ 70.000 χιλ. συνολικά Μακεδόνων ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία, ἀπὸ 17-60 χρόνων. Στόχος τους ἦταν ἡ ἀποδυνάμωση τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἀπὸ τίς παραγωγικὲς ἡλικίες καὶ τελικὰ ὁ ἐκβουλγαρισμὸς τῆς περιοχῆς. Νὰ πετύχουν δηλαδὴ ὅ,τι δὲν μπόρεσαν νὰ πετύχουν μερικὰ χρόνια πρὶν, στὴ διάρκεια τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα (1904-1908).

Ἐκπληκτοὶ οἱ Νεοσουλιώτες ἐκεῖνο τὸ πρωινὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1917 ἄκουγαν τὸν δημόσιο κήρυκα, πού γύριζε στίς συνοικίες τοῦ χωριοῦ, ἀπὸ μαχαλᾶ σέ μαχαλᾶ, νὰ λέει: «Κατὰ διαταγὴ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ὅλοι οἱ ἄνδρες τοῦ χωριοῦ, ἀπὸ 17-60 ἐτῶν πρέπει νὰ παρουσιαστοῦν στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο (ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα τὸ Γυμνάσιο), γιὰ νὰ σταλοῦν στὴ Βουλγαρία ὡς ὄμηροι. Οἱ παραβάτες θὰ παραπέμπονται στὸ στρατοδικεῖο. Νὰ πάρουν μαζί τους μόνον λίγες ἀποσκευές». Ἡ ἴδια διαταγὴ ἀκουγόταν σ' ὅλα τὰ χωριά τῆς Ἀν. Μακεδονίας στήν πόλη τῶν Σερρών, ἀκόμη καὶ στὸ Μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου.

Οἱ Βούλγαροι, βέβαια, δὲν τήρησαν τὸ ὄριο τῶν 60 ἐτῶν. Ὑπῆρξαν περιπτώσεις ἀνδρῶν ἡλικίας ἄνω τῶν ἐξήντα πού ὀδηγήθηκαν στὴν ὄμηρεία. Τὸ παράδειγμα τοῦ Θεοχάρη Ἀθ. Μπέγκου, 65 περίπου ἐτῶν, προ-

πάππου τοῦ γράφοντος καί ἑνός ἀπό τὰ θύματα τοῦ Κίτσεβο, δέν ἦταν τό μοναδικό. Κριτήριο δέν ἦταν ἡ ἡλικία, ὅσο ἡ ἰκανότητα γιά ἐργασία καί ἡ θέση πού κατεῖχε στήν κοινωνία. Δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἱερεῖς, γιατροί, δάσκαλοι, ἀπήχθησαν ἀδιακρίτως ἡλικίας. Ὁ δάσκαλος Ἀθανάσιος Εὐ. Γρέδης ἦταν 62 ἐτῶν, ὅταν ὀδηγήθηκε στήν ὁμηρεία καί ἄφησε τήν τελευταία του πνοή στό Σουῦμεν. Ἀντίθετα, ὑπῆρξαν καί περιπτώσεις νεαρῶν

Ὁ ἱερομόναχος Γαβριήλ Κουντιάδης (ὁ συγγραφέας του Λευκόματος τοῦ Σουμπάσκοϊ) μέ τούς συνεργάτες του Ἀθανάσιο Θεοχ. Μπέγκο – μέ τό μπαστούνι – καί τόν Βασίλειο Γραμμένον. Καί οἱ 3 γνώρισαν τήν ὁμηρεία καί ἐπέζησαν. Ὁ νεαρός δεξιά εἶναι ὁ Γεώργ. Παντούσης πού γνώρισε τήν βουλγαρική κατοχή τό 1916-18 στό χωριό. Ἡ φωτογραφία – μπροστά στήν οἰκία Μπέγκου – εἶναι τοῦ 1925.

15-16 ἐτῶν πού ὀδηγήθηκαν ὡς ὄμηροι, ἐπειδή ἦταν μαθητές γυμνασίου⁶ ἢ ἔδειχναν μεγαλύτεροι καί ἦταν ἱκανοί γιά ἐργασία. Τέτοια παραδείγματα ἔχουμε ἀπό τό Νέο Σούλι τούς νεαρούς τότε, μόλις 16 ἐτῶν, Μιχαλάκη Κων., Γρέδη Γεώργ., Σάββα Στέργιο, Ἀγγελίδη Παν., ὅπως ἀναφέρονται στούς «*πίνακες τῶν ἐκπατρισθέντων εἰς Βουλγαρίαν ὡς ὀμήρων κατοίκων τοῦ Χωριοῦ Σουμπάσκιου*» τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν⁷.

Ἦταν ἡμέρα Παρασκευή, 23 Ἰουνίου 1917. Ὀχροί, ἀνήσυχοι, μέ βλέμμα ταραγμένο, οἱ Νεοσουλῳτες ἔβλεπαν νά χάνεται τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια τους. Δέν τούς ἔφταναν τά ὄσα ὑπέφεραν ὡς τότε ἀπό τούς Βουλγάρους. Ἔπρεπε τώρα νά ἐγκαταλείψουν καί τό σπιτικό τους, τούς γονεῖς τους, τίς γυναῖκες τους, τά παιδιά τους, τά ἀδελφία τους.

Σκηνές σπαρακτικές, τό παιδί ν' ἀποχωρίζεται τή μάνα του, ὁ νέος τήν ἀδελφή του ἢ τή μνηστή του, ὁ πατέρας τή δόλια τή γυναῖκα του, τ' ἀνήλικα παιδιά του πρὸς ἄγνωστη κατεύθυνση. Ἦταν περίπου τό 1/3 τοῦ πληθυσμοῦ, σχεδόν ὀλόκληρο τό ἐργατικό δυναμικό τοῦ χωριοῦ.

Δέν εἶναι γνωστός βέβαια ὁ ἀκριβής ἀριθμός τῶν ἐκτοπισθέντων στή Βουλγαρία Νεοσουλῳτῶν. Βασική ἱστορική πηγή πού προσεγγίζει τήν ἀλήθειο εἶναι τό *Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκιου* πού ἐξέδωσε τό 1925 ὁ π. Γαβριήλ Κουντιάδης. Ὅπως ἀναφέρει στή σελ. 40, ἀπό τό Ν. Σούλι (τότε Σουμπάσκιου) ὀδηγήθηκαν στή Βουλγαρία ὡς ὄμηροι 350 ἄνδρες. Ἀπ' αὐτούς ἐπέστρεψαν ζωντανοί 180. Οἱ ὑπόλοιποι 170 (130 ντόπιοι καί 40 ξένοι, πού βρισκόνταν τυχαῖα ἢ ἐργάζονταν στό χωριό) πέθαναν στή Βουλγαρία. Οἱ ἀριθμοί ὅμως αὐτοί εἶναι κατά προσέγγιση, ὅπως εἶμαι σέ θέση νά γνωρίζω ἀπό τίς προσωπικές συζητήσεις πού εἶχα μέ τόν π. Γ. Κουντιάδη, ἀλλά καί ἀπό χειρόγραφες σημειώσεις του πού ἔχω στά χέρια μου, ὅπου οἱ ἀριθμοί μέχρι τή στιγμή τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ βιβλίου του ἄλλαζαν, μέ βάση τίς πληροφορίες πού συγκέντρωναν καί ἔστελναν στό Μοναστήρι τοῦ Προδρόμου οἱ δύο προσωπικοί φίλοι τοῦ Γ. Κουντιάδη, Βασ. Γραμμένος καί Ἀθανάσιος Θ. Μπέγκος, παπποῦς τοῦ γράφοντος. Ἐξάλλου, οἱ Βούλγαροι κατέστρεψαν τό ἀρχεῖο τῆς κοινότητος, ἀπ' ὅπου θά μπορούσαμε νά κάνουμε διασταύρωση πληροφοριῶν, ἐνῶ καί στό Δῆμο Κάρνομπατ τῆς Βουλγαρίας μᾶς δηλώθηκε ὅτι δέν ὑφίσταται ἐκεῖ

6. Θεοδ. Τάτση, Ἀπομνημονεύματα, Σέρρες, 1994, ἐπιμέλεια Κ. Παπακυριάκου, σελ. 7.

7. Α.Υ.Ε. Φάκελος 5/ν 9, 1919.

τέτοιο ἀρχεῖο. Πέρα ὅμως ἀπό τήν ἀκρίβεια τῶν ψυχρῶν ἀριθμῶν, ἕνα εἶναι βέβαιο. Ὅλοι οἱ ἄνδρες, ἡ ἱκμάδα, ἡ ζωὴ τοῦ χωριστοῦ, ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψουν τήν οἰκογένειά τους, τή γῆ τους, τά γεννήματά τους. Πίσω ἔμειναν μόνο νέοι κάτω τῶν 17 ἐτῶν, οἱ γέροντες, οἱ κατάκοιτοι, οἱ βαριά ἀσθενεῖς καί βέβαια οἱ ἄμοιρες γυναῖκες.

Κρατώντας στό χέρι ἕνα μπογαλάκι μέ τά πλέον ἀπαραίτητα, οἱ ἀτυχεῖς Σουμπασιῶτες πῆραν τό δρόμο τῆς ὄμηρείας. Ἀπό χρήματα, δέν τοὺς ἐπέτρεψαν νά ἔχουν μαζί τους πάνω ἀπό 50 λέβα, ἄσχετα ἂν μερικοί βρῆκαν τρόπο νά πάρουν μερικές χρυσές λίρες γιά ὥρα ἀνάγκης.

Μέ τή συνοδεία ὀπλοφόρων ἔφιππων Βουλγάρων στρατιωτῶν, ἄφησαν τό χωριό, κατέβηκαν σέ δυάδες στό δημόσιο δρόμο καί ἀπό κεῖ, πάντα μέ τά πόδια, ἔφτασαν, μετά ἀπό 4 ὥρες, κάτω ἀπό ἕνα καυστικό ἥλιο, στά Πόρνα, στό σημερινό Γάζωρο. Ἡ σιδηροδρομική γραμμὴ ἀπό τίς Σέρρες ὡς τό Γάζωρο δέ λειτουργοῦσε γιά λόγους ἀσφαλείας Ἦταν στό στόχαστρο τῶν Ἑγγλων πού «χτυποῦσαν» μέ τό πυροβολικό ἀπό τό Φυτώκι. Ἀπό τό Γάζωρο καί πέρα τό τρένο κυκλοφοροῦσε μόνο νύχτα.

Ἐκεῖ οἱ Νεοσουλῶτες ἐνώθησαν μέ φάλαγγες ἄλλων Σερραίων ὀμηρῶν καί προχώρησαν πρὸς τό σιδηροδρομικό σταθμό τοῦ Γαζώρου, ὅπου γνώρισαν τήν πρώτη πολεμική λαχτάρα. Γαλλικά ἀεροπλάνα φάνηκαν στόν οὐρανό. Οἱ Βούλγαροι στρατιῶτες διέταξαν τοὺς ὀμηρούς νά σκορπήσουν στά γύρω χωράφια, ἐνῶ οἱ Γάλλοι πιλότοι ἄδειασαν μέ φοβερό κρότο τίς ὀβίδες τους στό σταθμό. Στό σταθμό τοῦ Γαζώρου οἱ ὀμηροὶ περιμέναν, ὥσπου νά νυχτώσει. Τό βράδυ ἔφτασε ἕνα τρένο μέ σβηστά τά φῶτα καί οἱ ὀμηροὶ –πού οἱ Βούλγαροι τοὺς μάζεψαν μέ σφυρίχτρες ἀπό τά χωράφια– στοιβάχθηκαν στό τρένο, 50 σέ κάθε βαγόνι (ἐνῶ ἦταν γιά 20-30) καί συνέχισαν τό ταξίδι στό ἄγνωστο. Χαράματα ἔφτασαν στό Καραγάτς (σημ. Ἀδριανούπολη).

Ἐκεῖ ἔγινε ἀπολύμανση, τοὺς πέρασαν ἀπό ὀμαδικά λουτρά, τοὺς κούρεψαν καί τήν ἄλλη μέρα τοὺς προώθησαν γιά τή Βουλγαρία. Διέσχισαν τήν Ἀν. Ρωμυλία, πέρασαν τίς σήραγγες τοῦ Αἴμου κι' ἔφτασαν στή Σιούμλα.

Ἐκεῖ –σ' ἕνα στρατόπεδο– ἦταν ὁ χῶρος συγκέντρωσης ὅλων τῶν ὀμηρῶν τῆς Ἀν. Μακεδονίας, Σερρῶν, Δράμας, Καβάλας. Στή Σιούμλα, μέσα σέ βρωμερούς στάβλους, μέ σπασμένα τζάμια, χωρίς τίς στοιχειώδεις συνθήκες ὑγιεινῆς, ἔμειναν στοιβαγμένοι οἱ ὀμηροὶ ἐπὶ μία βδομάδα καί στή συνέχεια, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες κάθε περιοχῆς, προωθοῦνταν κατὰ ὀμάδες σέ διά-

φορα σημεία τῆς Βουλγαρίας⁸. Οἱ περισσότεροι Νεοσουλιώτες ὀδηγήθηκαν ἔξω ἀπό τήν κωμόπολη Κάρνομπατ (στήν Στάρα Ζαγορά) καί στό Κίτσεβο (πού σήμερα ἀνήκει στό κράτος τῶν Σκοπίων), ἐνῶ συχνές ἦταν καί οἱ μετακινήσεις, ἀνάλογα μέ τις τρέχουσες ἀνάγκες.

Μερικοί –κυρίως προχωρημένης ἡλικίας– ἔμειναν στή Σιούμλα, δουλεύοντας ὡς ὑπηρετές σέ βουλγάρικα σπίτια. Κυκλοφοροῦσαν, φορώντας διακριτικό περιβραχιόνιο, ἐνῶ ἀπαγορευόταν αὐστηρά ἡ συναναστροφή μέ τούς κατοίκους τῆς περιοχῆς. Πολλοί ἀπ’ αὐτούς πέθαναν ἐκεῖ, ἐνῶ ἄλλοι καθ’ ὁδόν πρὸς τό Κάρνομπατ καί τό Κίτσεβο. Ἦταν ἀδύνατο γιά τούς γέροντες νά ἀντέξουν νηστικοί σέ τέτοιες δοκιμασίες. Ἀπό τό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, σύμφωνα μέ τίς δηλώσεις τῶν ἐπιζησάντων ἢ τῶν οἰκείων τους, γνωρίζουμε ὅτι ἐκτός τοῦ Κάρνομπατ καί τοῦ Κίτσεβο, ὅπου προωθήθηκε ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός τῶν ὀμῆρων, ἄλλοι τόποι ἐκτοπισμοῦ ἦταν τό Κουμάνοβο, ἡ Φιλιπούπολη, ἡ Πλεύνα, τό Τύρνοβο, ἡ Τρακόν, τό Σιοῦμεν, τό Κόστιβαρ κ.ἄ. (Βλέπε Παράρτημα, σελίδες 62-68).

Γενικά, οἱ Σερραῖοι καί εἰδικότερα οἱ Νεοσουλιώτες, ἦταν οἱ πλέον ἄτυχοι, ἀφοῦ ἀπό τά στρατόπεδα τοῦ Κάρνομπατ καί τοῦ Κίτσεβο ἐλάχιστοι γύρισαν πίσω ζωντανοί. «Τό Κόστιβάρ, τό Κίτσεβο –σήμερα ἀνήκουν στό κράτος τῶν Σκοπίων– καί τό Κάρνομπατ ὑπῆρξαν τά μεγαλύτερα νεκροταφεῖα τῶν Ἑλλήνων ὀμῆρων», γράφει Σερραῖος ὄμηρος⁹. Τό Νέο Σούλι, συγκριτικά μέ τά ἄλλα περὶχωρα τῶν Σερρῶν (Ἄγ. Πνεῦμα, Ἐμμ. Παπᾶς, Πεντάπολη, Χρυσό κλπ.), πλήρωσε βαρύτερο φόρο αἵματος, ὅπως μπορεῖ νά διαπιστώσει κανεῖς ἀπό συγκριτικό ἔλεγχο τῶν πινάκων τῶν ἄλλων χωριῶν στό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Ὁ διπλάσιος καί τριπλάσιος ἀριθμός τῶν θυμάτων τοῦ Ν. Σουλίου ἀπό τά θύματα τῶν ἄλλων χωριῶν δέ δικαιολογεῖται παρὰ μόνο ἀπό τόν τόπο

8. Ἐνα ἀπό τά λίγα ἔργα πού γράφτηκαν γιά τά δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια τοῦ 1917-18 εἶναι τό «Σερραίων ὀμηρεία» τοῦ Νατάλη Πέτροβιτς, πού δημοσιεύτηκε στά «Σερραϊκά Χρονικά» (τ. 6ος, σελ. 13-99). Τό ἔργο αὐτό καί οἱ προσωπικές διηγήσεις τοῦ Σερραίου συγγραφέα ἔδωσαν τήν ἀφορμή καί τήν ἔμπνευση στήν κόρη του Λότη Πέτροβιτς-Ἀνδρουτσοπούλου νά γράψει τό ἀριστούργημα «Ὁ μικρός ἀδελφός» πού γνώρισε μέχρι σήμερα πάνω ἀπό 30 ἐκδόσεις καί μεταφράστηκε ἀκόμη καί στά Ἰαπωνικά!

9. Γ. Λεφάκη: Αἱ ἐν Μακεδονία βουλγαρικά ὀμότητες 1916-18 Β'. ἔκδοση, Ἀθήνα 1954, σελ. 42.

ἐκτόπισης. Ἐλάχιστοι ἀπό τὰ γύρω χωριά ὁδηγήθηκαν ὡς ὄμηροι στό Κάρνομπατ καί στό Κίτσεβο¹⁰.

Μαρτυρική ἦταν ἡ ζωὴ τῶν Νεοσουλιωτῶν στή γῆ τῆς ὀμηρείας τους, πού γιά πολλοὺς ὑπῆρξε καί ὁ τάφος τους. Κατά τοὺς πρώτους μῆνες ζοῦσαν στό ὕπαιθρο. Ἀργότερα τοὺς ἐγκατέστησαν σέ μικρὲς καλύβες καί στάβλους, χωρὶς πόρτες καί παράθυρα, κάτω ἀπὸ ἀθλιότατες συνθήκες, παρέα μὲ ψύλλους, ψεῖρες, σκουλήκια καί φίδια. Οἱ περισσότεροι ἔμεναν σέ στενόμακρες καλύβες πού ἦταν σκεπασμένες μὲ βοῦρλα καί χωροῦσαν 100 ἄτομα, 50 ἀπὸ κάθε πλευρά. Στὴ μέση ὑπῆρχε ἕνας στενὸς διάδρομος. Συνήθως, οἱ φύλακες ἦταν Τουρκόγυφτοι.

Τὸ κρῦο ἦταν ἀφόρητο. Ἦταν βαρὺς ὁ χειμῶνας τοῦ 1917 στή Βουλγαρία. Μὲ χιόνι μισὸ μέτρο καί μὲ θερμοκρασία 15 ὑπὸ τὸ 0, ἦταν ὑποχρεωμένοι νά σηκώνονται ἀπὸ τίς 5 τὸ πρωὶ γιά δουλειά, πού συνεχιζόταν γιά 14-15 ὥρες συνολικά, χωρὶς διακοπὴ. Νηστικοί, μὲ 100 δράμια ψωμί ἀπὸ καλαμπόκι (μπομπότα) καί φασουλόζουμο, κυκλοφοροῦσαν σάν φαντάσματα. Ρακένδυτοι, ἀξύριστοι, γεμάτοι ψεῖρες πού κατέτρωγαν τὸ κορμί τους, ἦταν ὑποχρεωμένοι νά παρουσιαστοῦν στὴν πρωινή ἀναφορὰ, ὄρθιοι, μὲ ἕνα κασμά κι ἕνα φτυάρι στὸν ὦμο. «Ἦσυχία δέν εἶχαμε οὔτε τὴν Κυριακὴ οὔτε τὸ Πάσχα οὔτε τὰ Χριστούγεννα. Κάθε μέρα κίρκα (κασμάς) καί λουπάτα (φτυάρι) καί ξύλο διπλό», ἐξομολογεῖται στὸν π. Γαβριήλ Κουντιάδη σέ μιὰ κατάθεση-θρηνωδία ὁ Βασίλειος Γ. Γραμμένος, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπιζήσαντες Νεοσουλιωτὲς ὀμήρους. «Μέρα καί νύχτα παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν. ὦ Θεέ μου, καρδιογνώστα, εὐσπλαχνίσου ἡμᾶς τοὺς αἰχμαλώτους, ὅπως ἐλευθέρωσες τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν ἔρημον καί τοὺς ἔθρεψες μὲ τὸ μάννα»¹¹. Οἱ συμφορὲς καί τὰ βάσανα τοῦ ἄτυχου Νεοσουλιώτη μετατρέπουν τὸν ἀγράμματο χωρικό σέ ποιητὴ! Δυσβάστακτος ὁ πόνος, βαθιὰ ἡ νοσταλγία, πού ἔβγαινε στὰ χεῖλη τῶν ὀμήρων σάν τραγούδι:

10. Ἀπὸ τὸ Ἅγ. Πνεῦμα (τότε Βεζνίκο) ἐκτοπίστηκαν συνολικά 398 ἄτομα. Ἀπ' αὐτοὺς πέθαναν στή Βουλγαρία 72, παρέμειναν ἐκεῖ (ὡς ἀγνοοῦμενοι;) 35, καί ἐπέστρεψαν 291, σύμφωνα μὲ ἀναφορὰ πού ὑπογράφει ὁ Πρόεδρος τοῦ χωριοῦ Χρ. Τσολάκης καί οἱ ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ, τὸ 1919.

Ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ (τότε Δοβίστα) ἐκτοπίστηκαν 376. Ἀπ' αὐτοὺς πέθαναν 96, μὴ ἐπιστρέψαντες 49, ἐπανελθόντες 231. (Ἱστορικό Ἀρχεῖο ΥΠ.ΕΞ. 1919).

11. Γ. Κουντιάδου, Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκιοι (Νέου Σουλίου) Σεργῶν (1925), σελ. 42-44.

“*Τό Κίτσεβο ψηλό βουνό, Θεέ, χαμήλωσέ το,
νά δῶ τάς Σέρρας, τά χωριά καί πάλι ὕψωσέ το*”.

Οἱ πιό συνηθισμένες ἀγγαρεῖες τῶν ὀμήρων ἦταν νά ἐκχιονίζουν, νά στρώνουν σιδηροδρομικές γραμμές, (ὅπως ἡ γραμμή Κάρνοματ-Σιούμ-λας), νά ἀνοίγουν δρόμους σέ ὄρεινά καί βραχώδη σημεῖα τῆς περιοχῆς ἢ νά ἀνοίγουν τάφους, πού συχνά προορίζονταν γιά τούς ἴδιους. Βραχνή ἀκουγόταν ἡ φωνή τοῦ ἐπιστάτη «*Κιορ-Τοπάλ-Ράμποτα = Κουτσοί, στραβοί στή δουλειά*». Μόνο οἱ πεθαμένοι ἔχουν δικαίωμα στήν ἀνάπαυση. Πίσω τους καρδακοῦσε ὁ στρατιώτης μέ τό βούρδουλα, ἔτοιμος νά ἐπέμβει μέ τό παραμικρό.

Τό πλουσιότερο φαγητό τους ἦταν ἓνα κεφάλι βοδινό γιά 600 ἀνθρώπους, ἀλλά αὐτό ἦταν μιά σπάνια πολυτέλεια. Ὅταν ἄλλες φορές ἔτρωγαν κρέας, αὐτό ἦταν χελῶνες, βάτραχοι, σκαντζόχοιροι, ἀκόμα καί ψοφίμια¹². Πάντως, ψομί δέν ἔλειπε ἀπό τούς ὀμήρους. Οἱ Βούλγαροι φρόντιζαν νά τούς δίνουν μέχρι καί μισό κιλό ἡμερησίως κατ’ ἄτομο. Ἐπρεπε νά τούς κρατοῦν στή ζωή, γιά νά μποροῦν νά ἐργάζονται!

Ἀλίμονο σ’ αὐτούς πού ἀρρώσταιναν. Αὐτοί πέθαιναν ἀπό τό ξύλο. Οἱ 25 ξυλιές (19 + 6 πού πρόσθεσε ὁ βασιλιάς τους Φερδινάνδος, οἱ λεγόμενες “βασιλικές”), ἦταν τό ἐπίσημο ξυλοκόπημα (Ντεβετνάισι ἰ σές). Στούς ὀμήρους ὁμως δέν τηροῦνταν ὄρια. Ὅποιος ἀπομακρυνόταν ἀπό τήν καλύβα του γιά κάποια φυσική ἀνάγκη –γιατί δέν ὑπῆρχαν εἰδικοί χῶροι– ἐπυροβολεῖτο ἀπό τούς φρουρούς, μέ τή δικαιολογία ὅτι προσπαθοῦσε νά δραπετεῦσει.

Μιά μέρα κοντά στό Κίτσεβο, μιά καλύβα, μέ 15 βαριά ἀσθενεῖς, πού χρησίμευε ὡς νοσοκομεῖο, πῆρε φωτιά. Οἱ ἄλλοι ὄμηροι ἔτρεξαν νά βοηθήσουν. Οἱ Βούλγαροι ὁμως φρουροί τούς ἐμπόδισαν καί ἀπολάμβαναν τό θέαμα γελώντας, μέ τούς 15 Ἕλληνες νά καίγονται ζωντανοί. Ἦταν Νοέμβριος τοῦ 1917, κατά μαρτυρία ὀμήρου, ὅπως ἀναφέρει, ἡ *Ἐκθεση Πανεπιστημιακῆς ἐπιτροπῆς* (σελ. 65). Ἐκτός ἀπό τό μαρτύριο τῆς ἀγγαρείας καί τῆς πείνας φρικτό ἦταν καί τό μαρτύριο τῆς ψείρας. Ἐκατοντάδες ψεῖρες ἔπεφταν ἀπό τά βουῖρλα τῆς στέγης τῶν καλυβιῶν τους πάνω στά πρόσωπά τους καί τούς ρουφοῦσαν ὅλη τή νύχτα τό αἷμα. Μάταια τίναζαν τίς κουβέρτες ἢ ἔβραζαν τά ἐσώρουχά τους. Τό βασίλειο τῆς ψείρας κυριαρχοῦσε παντοῦ.

12. Γ. Κουντιάδη, *Λεύκωμα...*, σελ. 44.

Ἀνατριχιάζει κανείς, ὅταν διαβάζει στούς πίνακες τῶν νεκρῶν Σεργαίων ὁμήρων τοῦ 1917-18 τήν αἰτία θανάτου, δίπλα σέ κάθε ὄνομα: Ἀπέθανεν ἐκ ξυλοδαρμοῦ, ἀπέθανεν ἐκ φθειριάσεως (ψεῖρες), ἀπέθανε καθ' ὁδόν ἐξ ἐξανθήσεως, ἐκ ξυλοκοπήματος καί ἄλλων κακώσεων, ἐξ ἀσιτίας κλπ.

Ἡμίγυμνοι, ἀνυπόδητοι, ἀνήμποροι, νηστικοί, καί μέ τό Βούλγαρο φρουρό πίσω τους βλοσυρό μέ τό βούρδουλα στό χέρι νά τους βρίζει καί νά τους χτυπᾷ, ἦταν φυσικό νά πεθαίνουν 10-15 καθημερινά.

Συχνά οἱ ὄμηροι αἰσθάνονταν τήν ἀνάγκη νά προσευχηθοῦν. Στίς δύσκολες ἐκεῖνες ὥρες ὁ Θεός ἦταν τό μοναδικό τους στήριγμα καί ἡ παρηγοριά τους. Ὁ βούλγαρος ὅμως φρουρός, ὁ ὁμόδοξος (!), τούς εἰρωνευόταν στό Κάρνοματ λέγοντας: «*Εγώ εἶμαι ὁ Θεός σας καί ἡ ζωή σας εἶναι στά χέρια μου*»¹³.

«*Θεέ μου, κάμε τό χειμῶνα καλοκαίρι καί τό καλοκαίρι δροσιά, γιά νά ζήσουμε... Παναγιά μου, δός μας τρυφερά χορτάρια, γιά νά βόσκουμε σάν τά πρόβατα, γιά νά σωθοῦμε*», σημειώνει διασωθείς Νεοσουλιώτης¹⁴. Δέν ἦταν σπάνιος καί ὁ θάνατος σέ σβησμένο ἀσβέστη. Ἐκεῖ οἱ Βούλγαροι φρουροί ἔριχναν τούς ὁμήρους ἐκείνους πού προφασίζονταν ἀσθένεια γιά νά ἀποφύγουν δήθεν τήν ἀγγαρεία.

Στή «Ἐκθεση» πού συνέταξε Πανεπιστημιακή Ἐπιτροπή γιά τίς βουλγαρικές ὠμότητες καί καταστροφές, βεβαιώνει ἕνας ἀπό τούς ἐπιζησαντες στήν κόλαση τοῦ Κάρνοματ (σελ. 4-6). «*Ἐκ τῶν 4.860 ἀρχικῶς ἐργασθέντων εἰς τήν περιφέρειαν Καρνοβάτ ἐπέζησαν ἐν τέλει 840. Οἱ ὑπόλοιποι περίπου 4000, πέθαναν ἐκεῖ*». Ἀπ' αὐτούς τουλάχιστον 60 ἦταν Νεοσουλῖωτες, σύμφωνα μέ τόν πίνακα τῆς Νομαρχίας Σεργῶν (1919) πού βρίσκεται στό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τοῦ ΥΠ.ΕΞ. καί πού, βέβαια, δέν εἶναι πλήρης. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι οἱ (86) Νεοσουλῖωτες πού ἐπέστρεψαν σῶοι ἀπό τό Κάρνοματ ἦταν σχεδόν ὅλοι κάτω τῶν 40 ἐτῶν. Οἱ μεγαλύτεροι δέν ἄντεξαν...

Ἐπῆρξαν, βέβαια, καί περιπτώσεις ὁμήρων πού ἔζησαν μιᾶ ἀνθρώπινη ζωή. Ἦταν αὐτοί πού διέθεταν χρυσές λίρες ἢ ἦταν τυχεροί καί ἐργάζονταν ὡς ὑπηρέτες σέ βούλγαρους κτηματίες. Αὐτό ὅμως ἀποτελοῦσε ἐξαίρεση.

Τό δρόμο τῆς ἐξορίας, μαζί μέ τούς ἄλλους ὁμήρους, ἀκολούθησαν

13. Ἐκθεση τῆς Πανεπιστημιακῆς Ἐπιτροπῆς, Ἀθήναι 1918, σελίδα 64.

14. Γαβριήλ Κουντιάδη, Λεύκωμα..., σελ. 43.

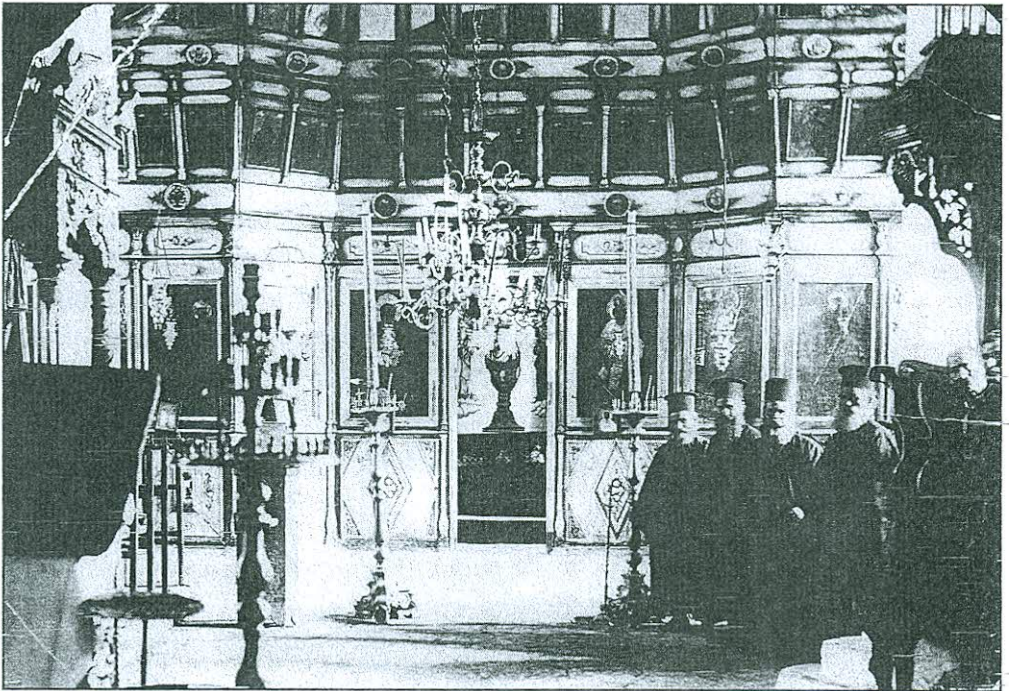
Τό Κάρονοπατ (ΚΑΡΗΟΒΑΤ) σήμερα. Στό κέντρο τῆς πόλης δεσπόζει ὁ ναός τοῦ Ἁγ. Ἰωάννη τοῦ Θεολόγου, ὀνομαστός γιά τό ξυλόγλυπτο τέμπλο του. Στήν πόλη αὐτή καί στή γύρω περιοχή περίπου 150 κάτοικοι τοῦ Ν. Σουλίου ἐργάζονταν κάτω ἀπό σκληρές συνθήκες τό 1917-18 κι ἀπ' αὐτούς περίπου 60 ἄφησαν ἐδῶ τήν τελευταία τους πνοή.

(Ἡ φωτογραφία ἐστάλη στό συγγραφέα ἀπό τό Δήμαρχο τῆς πόλης Ἀτανάς Ἀτανάσοφ).

καί οἱ τρεῖς ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ, ὅλοι ἀπό τό Ν. Σούλι. Ἦταν ὁ π. Γεώργιος Ἀγοράκης, ὁ π. Κωνσταντῖνος Ἀποστόλου (Παπακων/νου) καί ὁ π. Νικόλαος Καρύδας. Σ' αὐτούς πρέπει νά προστεθοῦν ἄλλοι δύο συμπατριῶτες ἱερωμένοι: ὁ π. Γαβριήλ Κουντιάδης καί ὁ μοναχός Θεοδωρίδης Χρυσόστομος. Οἱ δύο τελευταῖοι συνελήφθησαν στό Μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἀπό Βουλγάρους ὀπλοφόρους, τέσσερις μέρες μετά τούς Νεοσουλιώτες, στίς 27 καί 28-6-1917¹⁵. Οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἐκτοπίσει τούς ἱερωμέ-

15. Στίς 29 Ἰουνίου 1917, Βούλγαροι μέ ἐπικεφαλῆς τόν ἀνθυπασπιστή Τόντσεφ Συμεών ἀπογύμνωσαν τό Μοναστήρι τοῦ Τ. Προδρόμου ἀπό πολύτιμα ἱερά σκεύη καί ἀπό σπάνια χειρόγραφα βιβλία καί κώδικες. Ἀπ' αὐτά, βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ (1919), οἱ Βούλγαροι ἐπέστρεψαν ἀρκετά, τό 1923, ὄχι ὅμως ὅλα, ὅπως ὀφείλαν. (Βλέπε Παράρτημα, σελ. 71, ὅπου ιδιόγραφη ἀναφορά τοῦ π. Γ. Κουντιάδη).

νους τοῦ Ν. Σουλίου, ὅπως καί ὄλους τούς ἱερεῖς τῆς Ἀν. Μακεδονίας (συνολικά 213), στό Σεβλίεβο τῆς Βουλγαρίας, μέ τήν ὑπόσχεση ὅτι θά εἶναι ἐλεύθεροι. Δύο μῆνες ἀργότερα ὁμως, μέ τή δικαιολογία ὅτι ἡ παρουσία Ἑλλήνων ἱερέων πού κυκλοφοροῦσαν ἐλεύθεροι στήν πόλη, φανατίζει καί ἐξοργίζει τούς Βουλγάρους, συλλαμβάνονται, κλείνονται μέσα σέ στάβλους γιά πέντε μῆνες καί στή συνέχεια ἀποστέλλονται σέ καταναγκαστικά ἔργα. Ἄλλοι σκάβουν δρόμους, ἡ σπάζουν πέτρες, ἄλλοι δουλεύουν σέ πλούσιους ἰδιοκτῆτες καί ἄλλοι καθαρίζουν στάβλους καί ἀποπάτους. Γιά 16 συνολικά μῆνες ταπεινώνονται καί ἐξευτελιζονται μέ ἡμερήσια τροφή 200 γραμμάρια ψωμί καί λαχανόζωμο¹⁶.

Τό δρόμο τῆς ὁμηρείας στή Βουλγαρία ἀκολούθησαν καί οἱ 3 ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ. Ὑπέστησαν πολλούς ἐξευτελισμούς, ἀλλά τελικά ἐπέστρεψαν ζωντανοί. Ἐδῶ σέ μιὰ σπάνια φωτογραφία τοῦ 1925 στό Ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στό Ν. Σούλι. Ἀπό ἀριστερά: π. Νικόλας Καρύδας, π. Κων/νος Ἀποστόλου (Παπακων/νου), π. Γαβριήλ Κουντιάδης (προδρομίτης μοναχός) καί π. Γιώργης Ἀγοράκης. (Αρχεῖο Ἀναστ. Μπέγκου).

16. Ἐκθεσις τῆς Πανεπ/κῆς Ἐπιτροπῆς, σελ. 30 καί 66.

«Ἐπί 16 μῆνας ὑπέστημεν τά πάνδεινα, καταθέτει στήν Ἐκθεση τῆς Πανεπιστημιακῆς Ἐπιτροπῆς, σελ. 66, ὁ π. Δημήτριος Οἰκονόμου τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Δράμας. Περωνβριζόμεθα, ἐρραπιζόμεθα, ἐξυλοκοπούμεθα, ἐρριπτόμεθα εἰς σκοτεινάς φυλακάς, καθηναγκαζόμεθα καθημερινῶς εἰς τάς πλέον ἐξευτελιστικάς ἀγγαρείας, παντοιοτρόπως ἐξηυτελιζόμεθα ὑπό τοῦ πρώτου τυχόντος βουλγάρου στρατιωτικοῦ... Ἡ παρά τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως διδομένη τροφή ἦτο ἄρτος 200 γραμμαρίων καί ζωμός λαχάνων. Ἀκαθαροσία, ἐλεινότης. Ὅλα ἀνθυγιεινά... Λόγω τῶν κακουχιῶν καί τῶν πιέσεων, κατά τά καταναγκαστικά ἔργα ἀπέθανον 8 ἱερεῖς καί 4 μοναχοί... Ἡ πατρίδα μας, τά ἅγια καί ἱερά χώματα τῆς Μακεδονίας, ὅπου πλουσία ηὔξανεν ἡ παραγωγή καί ἡ βλάστησις ὅλα, τά πάντα πενθοῦν. Ἀχανές νεκροταφεῖο». Τόν ἐξευτελισμό δέν ἀπέφυγε ὁ 80ετής γέρον Πνευματικός Πολύκαρπος, μοναχός τῆς μονῆς Εἰκοσιφοίνισσας τοῦ Παγγαίου. Σχετικά πῶς τυχερός ὑπῆρξε ὁ Γαβριήλ Κουντιάδης. Ἄν ἐξαιρέσουμε τίς ταλαιπωρίες τῶν πρώτων μηνῶν, ὁ π. Γαβριήλ καί οἱ ἄλλοι Προδρομίτες μοναχοί βρέθηκαν τελικά στή Στάρα Ζαγορά τῆς Βουλγαρίας καί ἐπέζησαν, χάρι καί στή μεγαλοθυμία κάποιου μάγειρα Τουρκαλβανοῦ ὀνόματι Κιαμήλ Μπαϊράμ, πού γνώριζε καί ἀγαποῦσε τίς Σέρρες καί τό Μοναστήρι. Ἐκεῖ, μάλιστα, ὁ Γ. Κουντιάδης βρῆκε τήν εὐκαιρία νά μελοποιήσει ἕνα «Ἄξιον ἐστί», πού περιέχεται στή σελ. 560 τοῦ «Πεντηκοσταρίου» του κι ἕνα τραγούδι-θρῆνο γιά τούς ὀμήρους, ὅπου διεκτραγωδεῖ τά βάσανά τους καί τό ὁποῖο ἀρχίζει ὡς ἑξῆς:

*Τί κακό μᾶς ἦθε, μάνα μ', τί κακό μᾶς βρῆκε,
τί κακό μᾶς βρῆκε ὄλους, μανούλα μ',
τί κακή μας τύχη νά δουλεύω σκλάβος
μέσα στούς Βουλγάρους¹⁷.*

Ἡ ἀπομάκρυνση τῶν ὀμῆρων ἀπό τούς χώρους ἐργασίας ἢ διαμονῆς τους ἦταν δύσκολη ἕως ἀδύνατη. Φρουροί παρακολουθοῦσαν ἄγρυπνα τούς ἐργαζόμενους καί ἡ ἀκτίνα κίνησης ἦταν προδιαγεγραμμένη. Παρὰ βίαση τοῦ ὀρίου, ἔστω καί γιά λίγα μέτρα, σήμαινε σκληρή τιμωρία, πού καμιά φορά ὀδηγοῦσε σέ θάνατο. Ἰδιαίτερη σκληρότητα ἔδειχναν οἱ

17. Γ. Κουντιάδης: «Λεύκωμα...», σελ. 446 καί Ἄν. Μπέγκου: «Γ. Κουντιάδης, ἕνας αὐτοδίδακτος σοφός», Σερρ. Χρονικά (10), σελ. 164.

Βούλγαροι στους Σερραίους ὁμήρους - ἴσως διότι ἡ λέξη Σέρρες τούς θύμιζε τὴν ἦττα τους στὴ μάχη τοῦ Λαχανᾶ (Ἰούνιος 1913) καὶ τὴν ἀπώλεια τῶν Σερρῶν, κάτι πού ποτέ δέν μπόρεσαν νὰ πιστέψουν. Πολλοὶ Σερραῖοι ὁμηροὶ στὴν ἐρώτηση τῶν φρουρῶν γιὰ τὸν τόπο καταγωγῆς τους ἀπέφευγαν νὰ ποῦν τὴν ἀλήθεια. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Νεοσουλιώτη Παντσάρη Γεωργίου στό Κάρνομπατ. Ἐνας συνόμηρός του, ἀποκαμωμένος ἀπὸ τὴν ὀλοήμερη ἐργασία κάτω ἀπὸ τὸν καυτό ἥλιο, ἔπεσε λιπόθυμος ἐκεῖ πού ἔσκαβε, πάνω στὸν κασμά του. Ὁ Παντσάρης πού δούλευε ἐκεῖ κοντά, ἔτρεξε νὰ βοηθήσει τὸν παραπαίοντα Σερραῖο ὁμηρο. Ὁ Βούλγαρος ὁμως φρουρός πού παρακολουθοῦσε τὴ σκηνή, πίστεψε πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν “θέατρο”, ἔσπευσε ὄχι βέβαια γιὰ νὰ βοηθήσει, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποτελειώσει καὶ τούς δύο...

Σέ πολύ σπάνιες περιπτώσεις ἔδιναν ἄδεια σέ ὁμήρους, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τούς οἰκείους τους. Μοναδική ἴσως περίπτωση Νεοσουλιωτῶν ὁμηρῶν ἦταν ὁ Γεώργιος Ἀναστασιάδης-Τσιμπίσης. Μὲ εἰδική ἄδεια ἀπὸ τίς βουλγαρικές ἀρχές τοῦ Κάρνομπατ καὶ ἀφοῦ πλήρωσε ἀρκετές λίρες, ἐπέστρεψε στό Νέο Σούλι μαζί μέ τὸν συμπέθερό του Δημ. Γκιουζέλη γιὰ νὰ ξεναχῶσει (=ξεθάψει) τὴ γυναῖκα του Κατερίνα –μέ συνοδεία ὁμως βούλγαρου ὀπλοφόρου, ὅπως διηγήθηκε στὸν γράφοντα ἡ μητέρα του Σοφία Μπέγκου, κόρη τοῦ Γ. Ἀναστασιάδη– 12 ἐτῶν τότε.

Μυθιστορηματικὴ ὁμως ὑπῆρξε ἡ ἀπόδραση ἀπὸ τὴν κόλαση τοῦ Κάρνομπατ καὶ ἡ ἐπιστροφή στό Ν. Σούλι ἐνός ἄλλου ὁμηροῦ, τοῦ Ἀπόστολου Λιόλιου. Ἰδιαιτέρα, ὅταν πληροφορήθηκε ὅτι ἡ γυναῖκα του πού τὴν εἶχε ἀφήσει ἔγκυο, γέννησε καὶ τοῦ ἔκανε γιό, τὸ Γιώργο, τίποτε πιά δέν τὸν κρατοῦσε. «*Θά βρῶ τρόπο νὰ φύγω*», ἐκμυστηρευόταν σέ φίλους καὶ συμπατριῶτες, συνομήρους. Καὶ τὸ κατάφερε.

Ἐκμεταλλευόμενος τὸ γεγονός ὅτι μιλοῦσε καλὰ τὰ βουλγαρικά, ντύθηκε βούλγαρος στρατιώτης καὶ μέ τρένο μπόρεσε νὰ γυρίσει στό Νέο Σούλι (Ἰούλιος 1918). Μὲ μύριες προφυλάξεις μπῆκε στό χωριό καὶ ἐγκαταστάθηκε στό ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ, στό κουί, ἴσμπα¹⁸, πού βρισκόταν κοντά στό γραφεῖο τῆς Κοινότητος (τούς χῶριζε τὸ ρέμα), ὅπου, βέβαια, ἦταν ἐγκατεστημένες βουλγαρικές ἀρχές κατοχῆς. Ἐκεῖ, στό ὑπόγειο, περνοῦσε τίς μέρες του σάν τσαγκάρης, φτιάχνοντας «χαλέτζια», δηλ. ξύλινα τσόκαρα. Ὁ χαρακτηριστικὸς ἦχος ὁμως καὶ τὰ περιοδικὰ χτυπήματα

18. Ἡ λέξη ἴσμπα εἶναι ρωσική καὶ σημαίνει ὑπόγεια ἀποθήκη.

Ὁ Ἀπόστολος Λιόλιος (1887-1948) μέ τό συνώνυμό του ἐγγονό λίγα χρόνια πρὶν ἀπό τό θάνατό του. Ἦταν 32 ἐτῶν, ὅταν δραπέτευσε ἀπό τό Κάρνομπατ. Κάτω τό σπίτι του, στό υπόγειο τοῦ ὁποῖου τόν ξανασυνέλαβαν οἱ Βούλγαροι.

κίνησαν τὴν ὑποψία τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν. Οἱ Βούλγαροι συνέλαβαν τὸν Ἄπ. Λιόλιο, τὸν ξυλοκόπησαν ἀγρίως καὶ τὸν προώθησαν στό Ἅγ. Πνεῦμα (τότε Βεζνίκο), ὅπου δικάστηκε, καταδικάστηκε καὶ φυλακίστηκε μέσα σέ μιά ἀχυρώνα-μπουντρούμι. Ρακένδυτο, ἀγνώριστο, ἡμιθανῆ, μέ μιά γενειάδα μέχρι τό στήθος, τὸν εἶδαν οἱ ἀδερφές του καὶ ἡ μητέρα τοῦ γράφοντος μετά ἀπό ἄδεια τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν. Τά μαρτύρια τοῦ Ἄπ. Λιόλιου ἔλαβαν τέλος, ὅταν ἡ Ἄντάντ, μέ τὴ συνδρομὴ καὶ τὸν ἥρωισμό τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ (μάχη Σκρᾶ, Μάιος 1918), κέρδισε τὸν πόλεμο καὶ ἡ Βουλγαρία κατέρρευσε. Τότε καὶ οἱ ὑπόλοιποι Νεοσουλῶτες ὄμηροι, ὅσοι ἐπέζησαν, ἐπέστρεψαν στό Νέο Σούλι.

3. Ἡ τύχη αὐτῶν πού ἔμειναν. Τό Νέο Σούλι ὑπὸ Βουλγαρικὴ κατοχὴ (1916-18)

Δραματικὴ ἦταν καὶ ἡ θέση ἐκείνων πού ἔμειναν στό χωριό. Αὐτοὶ ἦταν γυναῖκες, παιδιά κάτω τῶν 17 ἐτῶν καὶ ἄνδρες μεγάλης ἡλικίας (ἄνω τῶν 60) ἢ σοβαρὰ ἀσθενεῖς. Σάν νά μὴ τούς ἔφτανε ὁ ἀβάσταχτος πόνος πού ἔμειναν μόνοι στό χωριό, μακριὰ ἀπὸ γονεῖς, συζύγους καὶ μεγάλα παιδιά πού βρίσκονταν ἐξόριστοι στὴ Βουλγαρία, εἶχαν καὶ τὰ δικά τους προσωπικά βάσανα.

Ὅπως καὶ σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία, ἔτσι καὶ στό Ν. Σούλι οἱ Βούλγαροι ἐπέβαλαν δικές τους κοινοτικές ἀρχές μέ βούλγαρο πρόεδρο. Διόρισαν ἐπίσης βούλγαρους δασκάλους, γιὰ νά διδάσκουν στὰ Ἑλληνόπουλα ὑποχρεωτικά τὴ Βουλγαρικὴ γλῶσσα καὶ ἱστορία. Τό παλιό Δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ ἦταν μπροστά στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας, δίπλα στὴν οἰκία Ἀναστασιάδη, μέχρι τό 1915 πού ἔγινε τό νέο, λίγο παρακάτω, ἐκεῖ πού σήμερα στεγάζεται τό Γυμνάσιο. Ἐπειδὴ ὁ Α' Παγκόσμιος Πόλεμος συνεχιζόταν, εἶχε ἀνατεθεῖ σέ κάποια παιδιά νά τραβᾶνε τό σχοινί καὶ νά χτυποῦν τὴν καμπάνα, ὅταν ἀκουγαν νά πλησιάζουν ἀεροπλάνα τῶν Ἀγγλογάλλων. Τότε ἔτρεχαν καὶ κρύβονταν στίς γαλαρίες-καταφύγια ὄλοι, Βούλγαροι καὶ Ἕλληνες. Τέτοιες τρύπες-γαλαρίες βάθους καὶ πλάτους ἀρκετῶν μέτρων ὑπῆρχαν σέ πολλά σημεῖα τοῦ χωριοῦ. Μέχρι καὶ τὴ δεκαετία τοῦ 1960 ὑπῆρχαν τέτοια ἀντιαεροπορικά καταφύγια, ὅπως αὐτό δίπλα στό σημερινὸ δημοτικὸ σχολεῖο στὴ θέση "Παλιοπηγάδα", μέσα στό ρέμα, ὅπου σήμερα ἡ οἰκία Σ. Μπιρμπίλη. Παρὰ τὰ μέτρα ἀσφαλείας ὅμως, δέν ἔλειψαν τὰ θύματα. Δυὸ γυναῖκες σκοτώθηκαν, (ἡ μία ἦταν ἡ Εὐαγγελία Βενέτη (Μιχαλοῦση), μόλις 18 ἐτῶν καὶ ἓνας

άνδρας τραυματίστηκε σοβαρά και έχασε το ένα του πόδι (ό Δ. Παντσάρης)¹⁹.

Τά καταφύγια αυτά τά κατασκεύασε ό άμαχος πληθυσμός του χωριού. Ήταν άπαιτήση του βουλγαρικού στρατού κατοχής²⁰. Όπως άπαιτήση ήταν και ή καλλιέργεια των χωραφιών. Καί ήταν άφθονα τά γεννήματα τό 1917-18 στον εύλογημένο αυτόν τόπο. Μόνο πού τό σιτάρι και τό καλαμπόκι, πού μέ άφθονία έδινε ή γη, οί Βούλγαροι τά καρπούνταν οί ίδιοι ή τά προωθοΰσαν μέ τρένα στή Βουλγαρία. Στους χωρικούς έδιναν μόνο 100 δράμα άλεύρι ανά άτομο, όχι όμως από σιτάρι, αλλά από ρόβι ή καλαμπόκι, για τήν παρασκευή μπουμπότας, μέ όλα τά δυσάρεστα έπακόλουθα.

Κατά τή διάρκεια τής βουλγαρικής κατοχής (1916-18) άμέτρητοι ήταν οί θάνατοι από τήν πείνα και τίς αρρώστιες στίς Σέρρες, τή Δράμα και τήν Καβάλα. Όπως βεβαιώνεται από μαρτυρίες γιατρών και ύγειονομικών στήν Εϊδική Ήπιτροπή πού συστάθηκε τό 1918 από καθηγητές του Παν/μίου Ήθηνών, για νά συντάξει τήν «Ήκθεση των έν τή Ήν. Μακεδονία διαπραχθεισών υπό των Βουλγάρων ώμοτήτων και καταστροφών», δεκάδες ήταν οί θάνατοι πού σημειώνονταν καθημερινά. Ήνθρωποι έπεφταν στή μέση του δρόμου από άσιτία και «έθάπτοντο σωρηδόν άνευ ίερέως» (σελ. 24). Μόνο στήν πόλη των Σερρών, σύμφωνα μέ τά τηρούμενα στή Δημαρχία βιβλία, κατά τήν «Ήκθεση», πέθαναν συνολικά 4.400 άνθρωποι, οί περισσότεροι από άσιτία (σελ. 25). Ήπολογίζεται ότι σ' όλόκληρη τήν Ήν. Μακεδονία πέθαναν από πείνα και έξάντληση πάνω από 30 χιλ. άνθρωποι. Στά χωριά, βέβαια, οί θάνατοι ήταν λιγότεροι.

Στό Ν. Σούλι τήν ίδια περίοδο (1916-18) οί θάνατοι ξεπέρασαν κατά πολύ τά φυσιολογικά όρια. Σημειώθηκαν συνολικά 144 θάνατοι, σύμφωνα μέ τον «Πίνακα των αποβιωσάντων έν τω αποκλεισμω κατοίκων χωρίου Σουμπάσκιου, ήτοι από τής εισβολής των Βουλγαρικων στρατευμάτων μέχρι τής ανακωχής», πού συνέταξε ή Νομαρχία Σερρών τό 1919 και βρίσκεται στο Ήστορικό Ήρχείο του Ήπουργείου Ήξωτερικων στήν Ήθήνα.

19. Γ. Κουντιάδου, Λεύκωμα..., Θεσ/νίκη 1925, σ. 51 και Γ. Κόκκινου, τό Νέο Σούλι, Σέρρες 1998, σελ. 123.

20. Ήκτός του στρατού πού πολεμοΰσε στο μέτωπο τους Ήγγλογάλλους και τους Ήλληνες, ένα μέρος του βουλγαρικού στρατού παρέμεινε στήν Ήν. Μακεδονία για άσφάλεια αλλά και για τή συγκομιδή των σιτηρών.

Ἄν μελετήσει κανείς προσεκτικά τόν παραπάνω κατάλογο, θά διαπιστώσει ὅτι ὁ θάνατος θέρισε κυρίως τίς μικρές ἡλικίες, ἀφοῦ 80 ἀπό τά θύματά του ἦταν παιδιά δέκα ἐτῶν καί κάτω, καί ἀπ' αὐτά τά 66 ἦταν κάτω τῶν 5 ἐτῶν. Δηλ. τό Νέο Σούλι μέσα σέ δύο χρόνια ἔχασε (ἄν ὑπολογίσουμε καί τά θύματα τῆς ὀμηρείας) πάνω ἀπό 300 ἀνθρώπους, ἕνα ὀλόκληρο σημερινό χωριό!

Παράλληλα, ὅμως, σ' ἄλλο αὐτό τό χρονικό διάστημα γινόταν ἀπό τούς Βουλγάρους μία συστηματική προσπάθεια ἀλλοίωσης τῆς ἑλληνικῆς φυσιολογίας τοῦ χωριοῦ. Ἔτσι, ἐπιβλήθηκε ἡ βουλγαρική γλώσσα στό σχολεῖο καί στήν ἐκκλησιαστική λατρεία. Βούλγαροι δάσκαλοι δίδασκαν τά βουλγαρικά μέ μεγάλη αὐστηρότητα καί βούλγαρος ἱερέας τελοῦσε τή Θ. Λειτουργία καί τά Μυστήρια στή βουλγαρική γλώσσα, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ, ὅπως προαναφέραμε (σελ. 37) βρισκόνταν ὡς ὄμηροι στή Βουλγαρία. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὅλες οἱ Ἑλληνικές ἐπιγραφές τῶν ἀγιογραφιῶν καί τῶν φορητῶν εἰκόνων τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου σβήστηκαν καί ξαναγράφτηκαν στά Βουλγαρικά! Εὐτυχῶς, δέν ἀνακάλυψαν τόν Κώδικα τῆς Ἐκκλησίας. Διαφορετικά, θά τόν εἶχαν πάρει μαζί τους, ὅπως ἔκαναν μέ τόν κώδικα τῆς μητρόπολης Σερρών. Ὅλο αὐτό τό χρονικό διάστημα πού διαρκοῦσε ἡ ὀμηρεία, γιά δύο περίπου χρόνια, φαίνεται ὅτι ὁ κώδικας τῆς ἐκκλησίας παρέμεινε ἄγνωστος στούς Βουλγάρους ἱερεῖς, πού εἶχαν ἀντικαταστήσει τούς ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ πού, ὅπως ἀναφέραμε, εἶχαν ἐκτοπισθεῖ στή Βουλγαρία. Ἴσως κάποιος ἀπό τούς 3 ἱερεῖς, πιθανόν ὁ ἀρχαιότερος, ὁ π. Κωνσταντῖνος, εἶχε κρύψει στό σπίτι του τόν πολύτιμο κώδικα, ὅπως τόν φυλάσσει σήμερα ὁ π. Χρῖστος Παντούσης.

Πρόβλημα εἶχε δημιουργηθεῖ καί μέ τούς ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ, ὅπως φαίνεται ἀπό τόν παραπάνω κώδικα²¹. Οἱ Βούλγαροι εἶχαν ὀδηγήσει στήν ἐξορία καί τούς ἐπιτρόπους Δημήτριο Γ. Γκιουζέλη, Κων. Καραγκιόζη, καί Θεοφάνη Στ. Καρύδα καί εἶχαν ὀρίσει ἄλλους ἐπιτρόπους. Ὅταν ἔληξε ἡ περιπέτεια τῆς ὀμηρείας καί ὀρίστηκε νέα ἐπιτροπή τοῦ Ναοῦ, συνῆλθαν σέ κοινή σύσκεψη παλαιοί καί νέοι ἐπίτροποι στό σπίτι τοῦ Προέδρου τοῦ χωριοῦ Χριστόδουλου Κυριακόπουλου, γιά νά γίνει ἡ σχετική παράδοση. Παρῶν καί προεδρευῶν στή συνεδρίαση ἦταν ὁ μητροπο-

21. Γ. Κόκκινου, Ν. Σούλι Σερρών, Ἱστορία, Λαογραφία, Σέρρες, 1998, καί σελ. 130, καί 111 τοῦ κώδικα τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως.

λίτης Καμπανίας Διόδωρος, ὁ ὁποῖος ὑπογράφει καί τό σχετικό πρακτικό μέ ἡμερομηνία 29 Δεκεμβρίου 1918²².

4. Ἡ ἐπιστροφή τῶν διασωθέντων ὁμήρων

«Ἐνα ἀπόγευμα τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1918, γράφει στά “Ἀπομνημονεύματά του” ἓνας ὄμηρος πού ἐπέζησε ἀπό τήν κόλαση τοῦ Κάρνομπατ, ξαφνικά βλέπουμε ἓνα βούλγαρο ἀνθυπασπιστή καί τούς φρουρούς στρατιῶτες νά μᾶς ἐγκαταλείπουν, λέγοντας πῶς ἔγινε εἰρήνη. Τό τι ἀκολούθησε δέν περιγράφεται... “Ὀλη τή νύχτα τήν περάσαμε τραγουδώντας καί χορεύοντας ἑλληνικούς χορούς. Τραγουδοῦσαμε μέ ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς μας πατριωτικά τραγούδια καί προπάντων τό “τί ζητοῦν οἱ Βούλγαροι μέσ στή Μακεδονία, τί ζητοῦν οἱ Βούλγαροι στά Ἑλληνικά χωριά;” Γιά νά δώσουμε λαμπρότητα καί φῶς στό πανηγύρι μας, καίγαμε τίς ψευδαισθημένες καλύβες μας!»²³

Ἡ ἐπιστροφή τῶν ὁμήρων ἄρχισε τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1918. Ἐνα μήνα πρίν, τό Σεπτέμβριο, ἡ Βουλγαρία, βλέποντας νά περισφίγγεται γύρω της ὁ κλοιός ἀπό τίς δυνάμεις τῆς Ἀντάντ, ἰδιαίτερα ἀπό τούς Γάλλους καί τούς Ἑλληνες, ζήτησε ἀνακωχή²⁴. Ὁ βουλγαρικός στρατός εἶχε ἀποδεκα-

22. Ὁ Διόδωρος ἦταν τοποτηρητής τῆς Μητροπόλεως Σερρών (1917-18), μετά τό θάνατο τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἱεράρχη Ἀποστόλου Χριστοδούλου (1907-17). Ὁ μητροπολίτης Ἀπόστολος ἔζησε τίς νίκες τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατά τούς Βαλκανικούς πολέμους (1912-13), εἶδε τήν πόλη τῶν Σερρών νά πυρπολεῖται τόν Ἰούνιο τοῦ 1913 καί δέν ἄντεξε, ὅταν εἶδε τούς Βουλγάρους νά ξαναμπαίνουν στήν πόλη. Πέθανε τό 1917.

Ἡ πράξη πού ὑπέγραψε στίς 29-12-1918 στό Ν. Σούλι ὁ τοποτηρητής Διόδωρος ἦταν καί ἡ τελευταία του. Λίγες μέρες μετά, μητροπολίτης Σερρών γίνεται ὁ Χριστόφορος (1919-1924), τόν ὁποῖο διαδέχθηκε ὁ Κων/νος Μεγγρέλης (1924-1961), γιά νά ἀκολουθήσουν: ὁ Κων/νος Καρδαμένης (1965-1984), ὁ Μάξιμος (1984-2003), καί ὁ Θεολόγος (2003-).

23. Ἀπομνημονεύματα Θεοδώρου Τάτση, Σέρρες, 1994, σελ. 11. Συγχαίρω καί ἀπό τή θέση αὐτή τό φίλο καί συνάδελφο κ. Κυριάκο Παπακυριάκο, γιατί εἶχε τήν ἔμπνευση νά ἐκδώσει σέ 200 ἀντίτυπα τά χειρόγραφα ἀπομνημονεύματα τοῦ πεθεροῦ του, καί τόν εὐχαριστῶ γιά τήν ἀποστολή ἐνός ἀπ' αὐτά.

24. Ἡ συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή Βουλγαρία καί τήν Ἑλλάδα ὑπογράφηκε ἓνα χρόνο ἀργότερα (Συνθήκη Νεϊγύ, 4 Νοεμβρίου 1919). Τή συνθήκη ὑπογράφουν γιά λογαριασμό τῆς Ἑλλάδας οἱ Ἐλευθ. Βενιζέλος καί Νικ. Πολίτης. Βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ ἡ Βουλγαρία ἄφηνε τή Δυτ. Θράκη, ἡ ὁποία κατακυρώθηκε στήν Ἑλλάδα μέ τή συνθήκη τῶν Σεβρών (1920).

τισθεῖ ἢ αἰχμαλωτισθεῖ. Ὁ βασιλιάς Φερδινάνδος παραιτήθηκε ὑπὲρ τοῦ γιοῦ του Βόρη καὶ ἔφυγε στοῦ ἑξωτερικοῦ μαζί μέ τόν πρωθυπουργό Ραδοσλάβωφ. Ἡ Ἀν. Μακεδονία ἐλευθερωνόταν. Ὁ δρόμος γιά τήν ἐπιστροφή τῶν ὁμήρων ἦταν δύσκολος, ἀλλά ἀνοιχτός.

Ἀπερίγραπτη ἦταν ἡ χαρά ἐκείνων πού ἔβλεπαν νά ἐπιστρέφουν πίσω, στοῦ χωριοῦ, τά παιδιά τους, τά ἀδέρφια τους, οἱ πατεράδες τους, οἱ σύζυγοί τους. Ἀγνώριστοι στήν κυριολεξία, ἀξύριστοι, σκελετωμένοι ἀπό τήν πείνα καί τίς κακουχίες, γεμάτοι ψεῖρες, ντυμένοι μέ κουρέλια πού συγκρατοῦσαν ὄχι μέ ζώνη καί κουμπιά ἀλλά... μέ χόρτο, γύριζαν ἀπό τό θάνατο στή ζωή! Ὑπῆρξαν περιπτώσεις ὁμήρων πού ἐπέστρεψαν κοντότεροι, κατά μαρτυρίες τῶν οἰκείων τους,²⁵ ἢ μέ κομμένα τά δάκτυλα τῶν ποδιῶν τους ἀπό τά κρουοπαγήματα²⁶.

Ἡ ἐπιστροφή ἐκείνων πού ἐπέζησαν δέν ἦταν μαζική. Ἄλλοι γύριζαν σέ ομάδες, ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, μεμονωμένοι. Καί ἡ ἐπιστροφή αὐτή κράτησε μῆνες... Καί ἦταν χαρά ὄχι μόνο τῆς οἰκογένειας, ἀλλά καί ὅλου τοῦ χωριοῦ, ὅταν μάθαιναν ὅτι γύρισε ὁ δικός τους ἄνθρωπος. Ὑπῆρξαν περιπτώσεις πού τά δάκρυα λύπης μετατρέπονταν σέ δάκρυα χαρᾶς, ὅταν ἔβλεπαν ξαφνικά καί ἀπρόσμενα νά ἐπιστρέφει ὁ πατέρας ἢ ὁ γιός πού τόν θεωροῦσαν πεθαμένο. Καί αὐτή ἡ ἀγωνία κράτησε μῆνες καί γιά μερικούς χρόνια, ἀφοῦ ἡ ἐλπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία...

Ἡ ἐπιστροφή ἔγινε μέ διάφορα μέσα. Μέ τρένα, πλοῖα ἢ μέ τά πόδια, οἱ περισσότεροι, μέ ὅ,τι μεταφορικό μέσο εὔρισκε ὁ καθένας μέσα στή χαώδη κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε τότε στή Βουλγαρία πού ἔχασε τόν πόλεμο.

Δυστυχῶς, ἡ ἐπίσημη πολιτεία δέν ἔλαβε τά ἀναγκαῖα μέτρα τό 1918 γιά τήν παλιννόστηση τῶν ὁμήρων, ἐνῶ ἦταν ἀπό τήν πλευρά τῶν νικητῶν. Ἡ στρατιωτική ἀποστολή ὑπό τόν συνταγματάρχη Κ. Μαζαράκη-Αἰνιάν ἀργήσε νά φτάσει στή Σόφια κι ἔτσι χάθηκε πολύτιμος χρόνος γιά τή διάσωση καί τήν ἀξιοπρεπῆ ἐπιστροφή τῶν ὁμήρων, ἐνῶ ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου δέν εἶχε μεριμνήσει γιά τήν ὁργάνωση ὑπηρεσίας ὑποδοχῆς παλιννοστούντων²⁷.

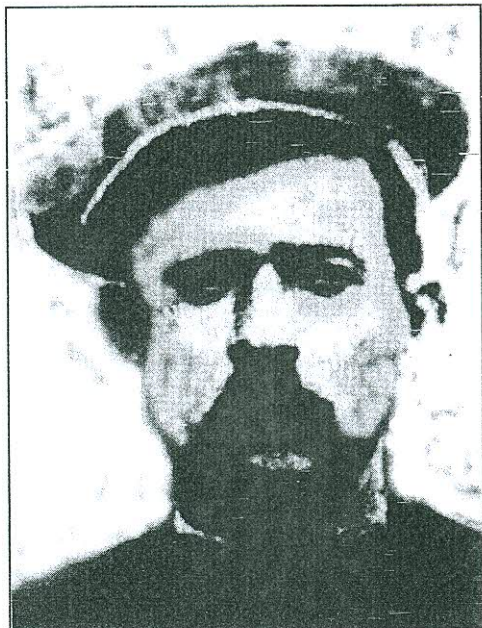
Ἡ ἐπιστροφή κράτησε πολλές μέρες καί, γιά μερικούς, μῆνες. Αὐτοί πού ἐπέστρεψαν ἦταν συνολικά 180 (κατά τόν Γ. Κουντιάδη) ἢ 144, σύμ-

25. Γ. Βοζίκια, Ἀφηγήσεις... Σερρ. Χρονικά, τόμος 14, σ. 147.

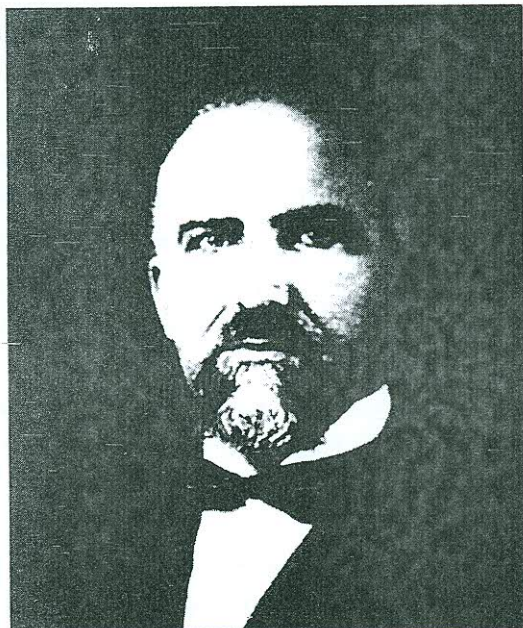
26. Χρ. Θεολόγος, Ἡ Ἀναστασία ἄλλοτε καί τώρα, Ἀθήνα 1991, σελ. 42.

27. Δ. Πασχαλίδη, ἡ Χωριστή Δράμας (1916-1918), σελ. 656.

Δεδούσης Θεοφάνης. (Φωτ. τοῦ 1924). Ἐπέζησε κατά τήν ὄμηρεία 1917-18, δέ γλύτωσε ὅμως κατά τήν ἐπόμενη βουλγαρική κατοχή (1941-44). Οἱ Βούλγαροι ἔκαψαν ζωντανή τή γυναίκα του μαζί με ἄλλα τέσσερα μέλη τῆς οἰκογένειάς του στό σπίτι του στήν "Παλουπκάδα", ἐνῶ τόν ἴδιο μέ τέσσερα ἀπό τά παιδιά του τόν σκότωσαν, ἀφοῦ τόν βασάνισαν φρικτά, καί τόν ἔθαψαν στή θέση "Τζιβιζλίμ" ἔξω ἀπό τίς Σέρρες, κοντά στό στρατόπεδο "Εμμ. Παπάς" (Μάρτιος 1943).

φωνα μέ τούς ἐπίσημους πίνακες τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, βάσει δηλώσεων τῶν ἰδίων. Τελευταῖοι πού ἐπέστρεψαν, ἦταν ὁ Ἀγγελίδης Δημήτριος, ἐτῶν 47 (Κάρνοματ) πού γύρισε στίς 7 Ἰανουαρίου τοῦ 1919, ὁ γιατρός Ζαχαρόπουλος Ἰωάννης (γιός τοῦ Γεωργίου), ἐτῶν 27, ἀπό τόν Πύργο -σημ. Μπουργκάς- στίς 15 Ἰαν. τοῦ ἴδιου ἔτους καί τελευταῖος

Γιαννακός Ζαχαρόπουλος, (1893-1957), γιατρός. Γνώρισε τήν ὄμηρεία στό Κάρνοματ καί στό Μπουργκάς. Ἐπέστρεψε τόν Ἰαν. τοῦ 1919.

ὄλων ὁ Μαναζῆς Κων/νος, ἐτῶν 51, ἀπό τό Κάρνομπατ, πού ἐπέστρεψε στό Νέο Σούλι στίς 10 Φεβρουαρίου τοῦ 1919.

Οἱ ὑπόλοιποι, ἦταν ἀπόντες ἀπό τό προσκλητήριο τῆς ζωῆς. Ἔφησαν τήν τελευταία τους πνοή ἐκεῖ, στή Βουλγαρία, στό Κίτσεβο καί στό Κάρνομπατ... Ἄλλοι, οἱ γεροντότεροι, στό δρόμο τοῦ πηγαίμου, ἄλλοι στή διάρκεια τῆς σκληρῆς τους παραμονῆς ἐκεῖ, στά καταναγκαστικά ἔργα. Δέν ἄντεξαν. Ἔμειναν ἐκεῖ, θαμμένοι σέ ὁμαδικούς τάφους, δίχως ἕνα σταυρό, δίχως ἕνα δάκρυ ἀπό τούς δικούς τους. Αὐτοί δέ θά ἀντίκριζαν ξανά τόν ἥλιο νά ἀνατέλλει ἀπό τό ὕψωμα τοῦ Προφήτη Ἡλία καί τῆς Ἀγριάνιστας. Καί ἦταν πολλοί. Κάθε οἰκογένεια σχεδόν θρηνοῦσε ἕνα θῦμα. Ὑπῆρξαν οἰκογένειες μέ περισσότερα, ὅπως οἱ οἰκογένειες Βρέττα καί Δασκαλάκη πού ἔχασαν ἀπό τέσσερα ἄτομα ἢ κάθε μιά!

5. Μνήμη Ὁμήρων

Ὁ Γαβριήλ Κουντιάδης, ὄμηρος κι αὐτός ἀλλά ἀπό τούς ἐπιζήσαντες, ἔκανε τό πρῶτο μνημόσυνο γι' αὐτούς. Ἀναζήτησε τά ὀνόματα τῶν θανόντων καί τά ἀπαθανάτισε στό «Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκιοῦ» (1925). Παράλληλα, φρόντισε νά γραφοῦν καί νά ἀναρτηθοῦν σέ δύο πίνακες στό ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, μετά ἀπό ἐνέργειες τοῦ Βασιλείου Ἀ. Γραμμένου καί τοῦ Ἀθανασίου Θεοχ. Μπέγκου, καί ἀποφασίστηκε νά τελεῖται ἐτήσιο μνημόσυνο τήν Κυριακή τοῦ Τελώνου καί Φαρισαίου, ὅπως ἀναφέρει στό «Λεύκωμά» του, σελίδα 46.

Τό μνημόσυνο αὐτό ἄρχισε καί πάλι νά τελεῖται τά τελευταῖα χρόνια μέ πανηγυρικό τρόπο, παρουσία τοῦ τοπικοῦ μητροπολίτη καί τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως τῶν Σερρών, ἐνῶ τό γεγονός “καλύπτει” ὁ ἡμερήσιος τύπος καί τά σεραϊκά “κανάλια” TV μέ “ζωντανή” μετάδοση²⁸.

Ὁ Γ. Κουντιάδης στίς 25 Μαρτίου 1920 –ἡμέρα τῆς Ἐθνικῆς γιορτῆς– ἔγραψε ποίημα “διά τούς ἐκ Σουμπάσκιοῦ ἐν Βουλγαρία ἀποθανόντας”, τό ὁποῖο παραθέτουμε, ὅπως διασώζεται στή σελ. 50 τοῦ “Λευκώματος” του.

*Μαρτυρικόν ὑπῆρξε τό τέλος σας, ἀλλά καί θαυμασιά ἡ ἀντοχή σας.
Ἀπαρασάλευτος ἡ πίστις σας, στεροός ὁ πατριωτισμός σας.*

28. Τήν Κυριακή, 24 Ὀκτ. 1999, ἐπίσημος ὁμιλητής στό μνημόσυνο τῶν ὀμηρων ἦταν ὁ συγγραφέας τοῦ παρόντος.

Γιὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ πού εἶχατε σάν Ἕλληνες,
 σᾶς ἐτυράννησεν ὁ Βούλγαρος, σᾶς ἔβγαλε τὴν ψυχή.
 Στόν πόλεμο δέν ἐπήγατε, τουφέκι δέν ἐρριζίσατε,
 καί ὅμως ξεψυχήσατε σάν ἄξια παλληκάρια.
 Ὁ θάνατός σας ντρόπιασε τόν ἄτιμο τόν Βούλγαρο,
 πού θαρροῦσε πώς ἡ Μακεδονία εἶναι Βουλγαρικῆ.
 Ἐκλείσατε τά μάτια σας, γιά νά μή βλέπετε τόν τύραννον.
 Καί ὅμως οὐρανόθεν βλέπετε τῆς πατρίδος σας τόν θρίαμβον.
 Εἰς ξένην γῆν καί μακρυνήν ἐτάφησαν τά σώματά σας.
 Ἄλλά τά πνεύματά σας τ' ἄϋλα μένουν στήν γῆν τῶν μακαριῶν.
 Θά ἔλθ' ἡμέρα πού θ' ἀπολογηθοῦν οἱ ἀπηνεῖς βασανισταί σας
 καί θά λάβουν ἐπίχειρα, ἀντάξια τῶν πράξεών των.
 Οἱ τάφοι σας μένουν ἄγνωστοι, τά κόκκαλα παραχωμένα,
 ἀλλ' ἡ μνήμη σας ἀλησιμόνητος θά μέν' εἰς ἀπεράντους γενεάς.
 Εἰς τοὺς τάφους σας ἐπάνω ἀγριολούλουδα φυτρῶνουν,
 καί μέ τὴν καλήν των μυρωδιά τοὺς διαβαίνοντας παρηγοροῦν.
 Ἀπ' τοὺς τάφους σας ἐξέρχεται μιὰ μυστηριώδης εὐωδία
 καί μέ τόν ἀέρα ἔρχεται σ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν.
 Ἀπό μακρὰν οἱ συγγενεῖς σας ἀπαρηγόρητοι σᾶς κλαίουν·
 σᾶς συγχωροῦν, σᾶς μακαρίζουν, θυμιάμα καί κηριά σᾶς καίουν.
 Οἱ πατέρες καί μητέρες σας, αἱ χῆραι καί τά ὄρφανά σας
 περιίλυποι σᾶς μνημονεύουν, μέ δάκρυα σᾶς θυμιάζουν.
 Οἱ φίλοι σας συμπατριῶται μ' ἐγκώμια σᾶς στεφανώνουν,
 τά ἀλησιμόνητα ὀνόματά σας ἐπὶ μαρμάρου ἀναγράφουν.

Ἴσως ἦρθε ἡ ὥρα νά πραγματωθεῖ αὐτό πού ὁ Γαβριήλ Κουντιάδης ἀναφέρει στόν τελευταῖο στίχο. Εἶναι χρέος τῆς Κοινότητος Νέου Σουλίου νά ἀνεγείρει ἓνα ἀπέριττο μνημεῖο ὡς ἐλάχιστο φόρο τιμῆς σ' αὐτούς τοὺς Νεοσουλιώτες πού δέν ἀξιώθηκαν νά γυρίσουν στόν τόπο πού γεννήθηκαν καί πρωτοαντίκρυσαν τό φῶς.

Γύρω στά 1920 οἱ ἐπιζήσαντες ὄμηροι Μακεδονίας-Θράκης συνέστησαν σύλλογο, διεκδικώντας μάταια ἀποζημιώσεις ἀπό τὴ Βουλγαρία. Λίγο ἀργότερα ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ συλλόγου ὁμηρῶν Σερρῶν Νέστορας Παπαδημητρίου ἔγραψε τόν ὕμνο τῶν ὁμηρῶν, πού μελοποίησε ὁ Σερραῖος μουσικός Ἰωάννης Βαῖου, καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου Σερρῶν. Τόν ὕμνο-ἐμβατήριο παραθέτουμε στή συνέχεια:

“Κι ἂν περνοῦνε λάθρα οἱ χρόνοι ἀπό τήν πόλη αὐτή τῶν Σερρών,
δέν περνοῦν τῶν ὁμήρων οἱ πόνοι καί οἱ καιροί τῶν σκληρῶν
συμφορῶν.

Κι ἂν φυτρώσουν ἀκόμη παλάτια στά ἐρείπια ἐπάνω αὐτά,
δέν ξεχνοῦν τῶν ὁμήρων τά μάτια τήν ἀπαίσια ἐκείνη φωτιά.
Δέν ξεχνοῦν τήν ἡμέρα ἐκείνη πού ἀφήνανε γυναῖκες, παιδιά
καί σερονόντανε σκλάβοι σάν κτήνη στήν ἀπάνθρωπ’ ἐκείνη σκλαβιά.
Πού μέ δάκρυα τρώγαν βρεγμένο τό πικρό ἀπό κριθάρι ψωμί
καί μέ βλέμμα θολό, βουρκωμένο ἀτενίζαν τήν πάτρια γῆ.”

Τήν ἴδια περίοδο ὁ Δῆμος Σερρών “τιμῆς ἔνεκεν” πρὸς τοὺς 20 χιλ.
περίπου Σερραῖους νεκροὺς ὁμήρους, ὀνόμασε τήν πλατεία πού βρίσκεται
μπροστά στό I.K.A. “Πλατεία Ὁμήρων”, ἐνῶ ὁ γνωστός φιλόλογος καί
ἀρχαιολάτρης Εὐάγγελος Στράτης (ἀπό τό Ροδολίβος) συνέταξε στήν
ἀρχαία ἑλληνική τό παρακάτω ἐπίγραμμα, πού εἶναι σκαλισμένο σέ ἀνα-
μνηστική στήλη στό βορεινὸ κηπάριο τοῦ Ὁρφέα Σερρών.

“ΔΥΣΙ ΜΥΡΙΑΣΙ
ΝΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ ΟΜΗΡΟΙΣ
ΦΡΙΚΤΑΙΣ ΠΑΝΤΟΙΑΙΣ ΑΙΚΙΑΙΣ
ΕΝ ΕΤΕΙ 1917-1918
ΦΙΛΗΣ ΠΑΤΡΗΣ ΞΕΝΟΚΤΟΝΩΙ
ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΕΝ ΓΑΙΗ, ΠΟΤΜΟΝ
ΟΙΚΤΡΩΣ ΑΝΑΠΛΗΣΑΣΙ ΤΗΝ ΔΕ
ΣΕΡΡΑΙΩΝ ΔΗΜΟΣ ΕΣ ΑΓΗΡΩ
ΜΝΗΜΗΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ΣΤΗΛΗΝ”.²⁹

6. Τὰ θύματα τῆς ὁμηρείας

Πόσα ὅμως, τελικά, ἦταν τὰ θύματα τῆς ὁμηρείας; Δυστυχῶς, δέ γνω-
ρίζουμε τόν ἀκριβῆ ἀριθμὸ τῶν Νεοσουλιωτῶν πού πέθαναν κατά τή
διάρκεια τῆς ὁμηρείας τους. Ἐπίσημα ἀρχεῖα, ὅπως προαναφέραμε, δέν

29. Ἐλεύθερη ἀπόδοση: Ὁ Δῆμος Σερρών ἔστησε αὐτήν ἐδῶ τή στήλη γιά
αἰώνια μνήμη τῶν 20 χιλιάδων ὁμήρων τοῦ Ν. Σερρών, οἱ ὅποιοι τό 1917-1918 μέ
μύρια βάσανα στή Βουλγαρία πλήρωσαν τήν κακή τύχη τῆς ἀγαπημένης τους
πατρίδας.

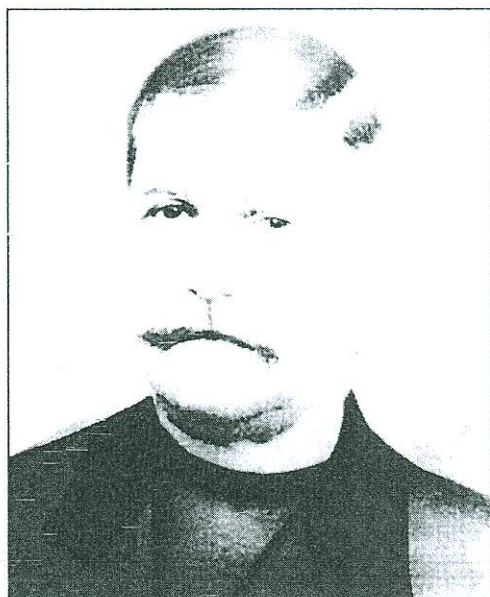
ύπάρχουν ούτε έδω ούτε στή Βουλγαρία. Ειδικά για τό Ν. Σούλι όμως είναι δυνατό νά πλησιάσουμε τήν αλήθεια. Σέ αντίθεση μέ τά άλλα γειτονικά χωριά, όπου οί πληροφορίες είναι ελάχιστες και βασίζονται στην προφορική παράδοση και στους πρόχειρους καταλόγους πού συνέταξε ή Νομαρχία Σερρών, στό Ν. Σούλι ήμασταν τυχεροί χάρη στον π. Γαβριήλ Κουντιάδη. Ό Νεοσουλιώτης αυτός Προδρομίτης μοναχός πού είχε τό πάθος τής συγγραφής, μέ τή συνεργασία δύο φίλων του από τό χωριό, του Άθανασίου Θ. Μπέγκου και του Βασιλείου Ά. Γραμμένου, συγκέντρωσε μέ πολύ κόπο και άνέγραψε τά όνόματα των θανόντων σέ δύο πίνακες πού βρίσκονται στον κεντρικό ναό του χωριού και στό βιβλίο του τό «Λεύκωμα του Σουμπάσκιου» (1925). Ένώ όμως στό Λεύκωμα αναφέρει 130 νεκρούς Νεοσουλιώτες όμηρους και 40 ξένους (σύν. 170), στους δύο πίνακες του Ναού αναγράφει 153, προσθέτοντας και άλλα όνόματα. Τελευταία όμως εντόπισα στό Ιστορικό Άρχείο του Ύπουργείου Έξωτερικών στην Άθήνα «Πίνακα των αποβιωσάντων εν Βουλγαρία ως όμηρων, κατοίκων χωριού Σουμπάσκιου»,³⁰ πού περιλαμβάνει 133 άτομα, αρκετά από τά όποια δέν περιλαμβάνει ό κατάλογος του Γ. Κουντιάδη, ενώ, αντίθετα, δέν έχει όνόματα πού περιλαμβάνει ό Γ. Κουντιάδης. Ό πίνακας αυτός συντάχθηκε μερικούς μήνες μετά τήν επιστροφή των όμηρων και ήταν φυσικό άλλοι εκ παραδρομής και άλλοι έξ άμελείας νά μή δηλώθηκαν στην Έπιτροπή τής Νομαρχίας Σερρών πού ήρθε στό Ν. Σούλι για τή σχετική καταγραφή. Έξάλλου, αρκετοί ήταν οί άγνωσμένοι και μέχρι τήν τελευταία στιγμή οί συγγενείς τους περίμεναν τήν επιστροφή τους. Άπ' όλα αυτά αντιλαμβάνεται κανείς πόσο δυσχερής ήταν τήν εποχή εκείνη ή σύνταξη πληρεστέρων καταλόγων, όπως ρητά αναφέρει προς τό Ύπουργείο Έξωτερικών σέ σχετικό έγγραφο ό τότε Γενικός Διοικητής Άν. Μακεδονίας. (Φωτοτυπία του έγγραφου στή σελ. 70).

Στό Παράρτημα, επίσης, (σελ. 62, 65), παραθέτουμε τους πίνακες, όπως διασώζονται στό Ιστορικό και Διπλωματικό αρχείο του Ύπουργείου Έξωτερικών.

Άπό προσεκτική συγκριτική μελέτη των διασωθέντων πινάκων μπορούμε πλέον νά έχουμε για τό Ν. Σούλι σχεδόν τον ακριβή αριθμό των θυμάτων τής βουλγαρικής όμηρείας του 1917-18, όπως φαίνεται στον πίνακα πού ακολουθεί και πού για πρώτη φορά δημοσιεύεται ολοκληρωμένος.

30. Ιστορικό αρχείο Ύπουργείου Έξωτερικών, Φάκελος 5/ν 9, 1919.

1. Ἄβραμπάκης Θεοχάρης
2. Ἄβραμπάκης Τριαντάφυλλος
3. Ἄγγούρας Γεώργιος τοῦ Στεργίου
4. Ἄγοράκης Ἀθανάσιος
5. Ἄγοράκης Ἀπόστολος τοῦ Χρήστου
6. Ἄγοράκης Δημήτριος τοῦ Ἀποστόλου
7. Ἄγοράκης Ἡλίας τοῦ Χρήστου
8. Ἄγοράκης Βασίλειος
9. Ἄγοράκης Κωνσταντῖνος τοῦ Δημητρίου
10. Ἄγοράκης Μανασσῆς τοῦ Ἀποστόλου
11. Ἄγοράκης Μιχαήλ τοῦ Δημητρίου
12. Ἄγοράκης Νικόλαος τοῦ Γεωργίου
13. Ἀναστασίου Βασίλειος
14. Ἀρβανίτης Χρῆστος τοῦ Εὐαγγέλου
15. Ἀσβεστᾶς Σωτήριος τοῦ Δημητρίου
16. Ἀσβεστᾶς Χρῆστος τοῦ Σωτηρίου
17. Βαῆς Ἀπόστολος
18. Βαλαβίτσκος Γεώργιος
19. Βαλάκος Δημήτριος
20. Βλάχος Δημήτριος τοῦ Ζιώγα
21. Βοῦλκος Δημήτριος τοῦ Ἀποστόλου
22. Βουτσάκης Θεόδωρος
23. Βρέττας Γρηγόριος τοῦ Χριστοδούλου
24. Βρέττας Δημήτριος τοῦ Χριστοδούλου
25. Βρέττας Θεόδωρος τοῦ Χριστοδούλου
26. Βρέττας Κωνσταντῖνος τοῦ Χριστοδούλου
27. Γεράκης Γεώργιος
28. Γεωργίου Κων/νος
29. Γκαμπράνης Γεώργιος
30. Γκίζης Ἀπόστολος τοῦ Γεωργίου
31. Γκίζης Δημήτριος τοῦ Γεωργίου
32. Γκίζης Χριστόδουλος τοῦ Γεωργίου
33. Γκόγκας Ἀθανάσιος τοῦ Στεργίου
34. Γκόγκας Βασίλειος
35. Γκόγκας Στέργιος τοῦ Σωτηρίου
36. Γκόλινας Στέργιος
37. Γραμμένος Ἀθανάσιος

Ἀθανάσιος Γρέδης, δάσκαλος, ἐτῶν 60. Πέθανε στό Σοῦμεν.

38. Γραμμένος Γεώργιος τοῦ Ἀθανασίου
39. Γραμμένος Θωμᾶς τοῦ Γεωργίου
40. Γραμμένος Στέργιος τοῦ Ζαχαρίου
41. Γρέδης Ἀθανάσιος τοῦ Εὐαγγέλου
42. Δαβίτης Ἀπόστολος τοῦ Ἀθανασίου
43. Δασκαλάκης Γεώργιος τοῦ Νικολάου
44. Δασκαλάκης Ἰωάννης τοῦ Νικολάου
45. Δασκαλάκης Κωνσταντῖνος τοῦ Νικολάου
46. Δασκαλάκης Στέργιος τοῦ Νικολάου
47. Δάσκαλος Νάσος
48. Δάσκαλος Φώτης
49. Δημητριολῆς Δημήτριος
50. Δήμιτσιος Ἀντώνιος τοῦ Ἀποστόλου
51. Διαβάτης Διονύσιος
52. Διάκος Γεώργιος
53. Ζαμπάκης Γεώργιος
54. Θάλασσας Βασίλειος
55. Θρακιώτης Παναγιώτης
56. Ἰατροῦ Δημήτριος
57. Καλαθᾶς Νικόλαος τοῦ Ἀθανασίου

58. Καλαθᾶς Σωτήριος τοῦ Ἀθανασίου
59. Καμπάνης Ἀπόστολος
60. Καμπούρης Ἀθανάσιος τοῦ Στεργίου
61. Καμπούρης Βασίλειος τοῦ Στεργίου
62. Κανδηλάπτης Λάζαρος
63. Κανδηλάπτης Σωτήριος
64. Καραγιάννης Ἀθανάσιος
65. Καραγιάννης Δημήτριος
66. Καραγιάννης Σωτήριος
67. Καραγκιόζης Βασίλειος
68. Καραλῆς Σωτήριος
69. Καραμήτσας Σωτήριος
70. Καρνάρης Ζαχαρίας
71. Καρύδας Δημήτριος
72. Κεχαγιᾶς Μητρούσης
73. Κίναλης Βασίλειος τοῦ Γεωργίου
74. Κίναλης Πασχάλης τοῦ Ἀθανασίου
75. Κοκόλης Ἀθανάσιος τοῦ Ζαχαρίου
76. Κοκόλης Ζαγόρης
77. Κούντιος Θεολόγος τοῦ Θεοδώρου
78. Κούντιος Νικόλαος τοῦ Θεοδώρου
79. Κούτριος Στέργιος
80. Κουτρουπάλιος Στέργιος τοῦ Γεωργίου
81. Κυριαζάκος Ἀπόστολος τοῦ Νικολάου
82. Κυριαζάκος Θεόδωρος τοῦ Ἀθανασίου
83. Κυριαζάκος Χριστόδουλος
84. Κύρκος Γεώργιος τοῦ Στεργίου
85. Κωνσταντᾶς Γεώργιος τοῦ Δημητρίου
86. Κωνσταντινίδης Βασίλειος τοῦ Κωνσταντίνου
87. Λαγούρας Ἰωάννης τοῦ Στεργίου
88. Λαλάτης Ἀναστάσιος τοῦ Τριανταφύλλου
89. Λάτσιος Ἀθανάσιος τοῦ Νικολάου
90. Λάτσιος Δημήτριος
91. Λίλας Δημήτριος
92. Λιόλιος Θεολόγος
93. Λιούσας Ἀπόστολος τοῦ Ἀναστασίου
94. Λιούσας Γεώργιος

95. Μαντέλας Ἀναστάσιος
96. Μαργαρίτης Βασίλειος τοῦ Μαργαρίτη
97. Μαρούδας Γεώργιος τοῦ Θεοδώρου
98. Μάστορας Βασίλειος τοῦ Νικολάου
99. Μέμτσας Εὐάγγελος
100. Μίλιος Θεόδωρος τοῦ Σωτηρίου
101. Μιχαλάκης Μιχαήλ τοῦ Γεωργίου
102. Μιχαλάκης Φώτιος
103. Μολώσης Κωνσταντῖνος τοῦ Ἀβραάμ
104. Μόσιας Νικόλαος
105. Μπαλοῦτος Ἀπόστολος τοῦ Στεργίου
106. Μπάλτσιος Γεώργιος
107. Μπαντάζος Χρῆστος
108. Μπέγκος Θεοχάρης τοῦ Ἀθανασίου
109. Μπέλαγρας Βασίλειος τοῦ Γραμμένου
110. Μπέλαγρας Γεώργιος τοῦ Βασιλείου
111. Μπέλαγρας Νάσος
112. Μπεντούλης Ἀθανάσιος τοῦ Διαμαντῆ
113. Μπεντούλης Βασίλειος τοῦ Διαμαντῆ
114. Μπεντούλης Δημήτριος τοῦ Διαμαντῆ
115. Μπίμπος Δημήτριος τοῦ Αὐγέρη
116. Μπουζιάνης Στέργιος
117. Νάνος Ἀθανάσιος τοῦ Παναγιώτου
118. Νάνος Γεώργιος τοῦ Παναγιώτου
119. Νάσος Ἀργύρης
120. Νικόλτσιος Ἀθανάσιος τοῦ Νικολάου
121. Νικόλτσιος Γεώργιος τοῦ Νικολάου
122. Ντζίτζος Ἀντώνιος
123. Οὐστριάς Κων/νος τοῦ Χρίστου
124. Παλιάτσιος Στέργιος τοῦ Δημητρίου
125. Πανταζῆς Χρῆστος τοῦ Δημητρίου
126. Παντσάρης Γεώργιος τοῦ Τριανταφύλλου
127. Παντσιούκας Γεώργιος τοῦ Γεράκη
128. Παντσιούκας Δημήτριος τοῦ Γεράκη
129. Παπαγεωργίου Ἀθανάσιος τοῦ Γεωργίου
130. Παπαγεωργίου Γεώργιος
131. Παπαγεωργίου Στέργιος τοῦ Γεωργίου

Νικόλαος Παπαστεργίου, ἐτῶν 50. Πέθανε στό Κίτσοβο.

132. Παπαθεοδώρου Στέργιος τοῦ Θεοδώρου
133. Παπαθεοδώρου Ἀθανάσιος
134. Παπαστεργίου Νικόλαος τοῦ Στεργίου
135. Παπαστεργίου Χριστόδουλος τοῦ Νικολάου
136. Παπαχριστοδούλου Θεόδωρος
137. Παραλέας Γεώργιος
138. Παράσχος Δημήτριος τοῦ Στεργίου
139. Πατραμάνης Νικόλαος τοῦ Μανασσῆ
140. Πηλίτσης Εὐάγγελος
141. Πυρινῆς Ἰωάννης
142. Πλιάκος Γεώργιος
143. Πλιάκος Νικόλαος τοῦ Χριστοδούλου
144. Πολυζώης Παναγιώτης
145. Πολυζώτης Δημήτριος
146. Πόρναλης Νικόλαος
147. Ρεσίτης Ἀλέξιος

148. Σάββας Γεώργιος τοῦ Ξεφτέρη
149. Σάββας Δημήτριος
150. Σάββας Στέργιος τοῦ Ξεφτέρη
151. Σέμαλτος Βασίλειος
152. Σοφάτσιος Γεώργιος
153. Σταμάτης Σωτήριος τοῦ Ἀποστόλου
154. Σωτηρούδας Ζαχαρίας
155. Τάκου Ἡλίας τοῦ Χρήστου
156. Ταμπάκης Ἀπόστολος
157. Τζιούστας Γεώργιος
158. Τζιούστας Θεολόγος
159. Τζιούστας Στέργιος
160. Τσάτσος Βασίλειος
161. Τσάτσος Γεώργιος
162. Τσέντος Βασίλειος
163. Τσέντος Εὐάγγελος
164. Τσιάγκας Ἀθανάσιος
165. Τσιάγκας Γεώργιος
166. Τσιαμπάζος Στέργιος
167. Τσιάτσιος Ἀλέξιος
168. Τσιριμιτζίκας Χρήστος ἢ Δημήτριος τοῦ Ἀθανασίου
169. Τσιοβαλῆς Θεοχάρης
170. Τσιοβαλῆς Σωτήριος
171. Τσιουμπάνης Δημήτριος
172. Τσούκαλος Νικόλαος τοῦ Αὐγέρη
173. Φασούλας Δημήτριος τοῦ Χριστοδούλου
174. Φασούλας Κωνσταντῖνος τοῦ Σωτηρίου
175. Φασούλας Σωτήριος τοῦ Γεωργίου
176. Φιλέντας Δημήτριος
177. Φώτης Ἀθανάσιος
178. Χαλέμης Ἀπόστολος τοῦ Γεωργίου
179. Χαλέμης Στέργιος τοῦ Γεωργίου
180. Χουλιούμης Δημήτριος τοῦ Γραμμένου
181. Ἰωάννης, ἐργάτης στό Μαργαρίτη
182. Ἰωάννης, ἐργάτης στόν Νικ. Πόρναλη
183. Χρήστος, ἐργάτης στόν Γκόγκα
184. Κωστάκης, ἀγνώστων λοιπῶν στοιχείων.

Στόν κατάλογο περιλαμβάνονται καί οἱ λεγόμενοι “ξένοι”³¹ καί 4 ἐργάτες πού δούλευαν στά χωράφια πλούσιων γαιοκτημόνων τοῦ χωριοῦ. Ἦταν ὅμως καί αὐτοί κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, οἱ περισσότεροι μόνιμοι, ἄσχετα ἂν τό αὐστηρά τοπικιστικό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τούς θεωροῦσε ξένους, ὄχι δηλ. γέννημα-θρέμμα τοῦ Ν. Σουλίου!

Μιά ἄλλη παρατήρηση ἀφορᾷ τά ἐπώνυμα τῶν ὁμήρων. Πολλοί ἄνθρωποι τότε, ἰδιαίτερα στά χωριά, δέν εἶχαν ἀποκτήσει ἀκόμη ἐπώνυμο οὔτε εἶχαν ταυτότητες. Εἶχαν «παρατσούκλια», τά ὁποῖα τότε ἄρχισαν νά μετατρέπουν σέ ἐπώνυμα ἢ ἄλλαξαν ἐπώνυμο μέ βάση τό πατρώνυμο (π.χ. ἀπό τό Ἀναστάσης - Ἀναστασιάδης, ἀπό τό Θεοχάρης - Θεοχαρίδης, ἀπό τό Κυριάκος - Κυριακόπουλος κλπ). Ἡ τό ἐπάγγελμα ἢ τόν τόπο καταγωγῆς. Δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε ὅτι τό Ν. Σούλι, ὅπως καί οἱ Σέρρες καί ὀλόκληρη ἡ Μακεδονία, εἶχε ἐλευθερωθεῖ ἀπό τούς Τούρκους πρῖν ἀπό λίγα χρόνια (1912) καί εἶχαν μεσολαβήσει δύο σχεδόν συνεχόμενες βουλγαρικές κατοχές. Τό ἑλληνικό κράτος - εἰδικά στή Μακεδονία - ἦταν ἀκόμη ἀνοργάνωτο καί ζοῦσε μιά πολύ ταραγμένη χρονική στιγμή. Αὐτό μπορεῖ νά τό διαπιστώσει κανεῖς καί ἀπό τούς πίνακες τῆς Νομαρχίας Σερρών, ὅπου οἱ ὑπάλληλοι καταγράφουν τά στοιχεῖα τῶν ὁμήρων -ἰδιαίτερα τά ἐπώνυμα- μέ σοβαρά λάθη καί ἀλλοιώσεις, ὅπως τά ἐκφωνοῦσαν οἱ συγγενεῖς τῶν θυμάτων (π.χ. Δαβίτ', Τσιμπίς κλπ!)

Δυστυχῶς τό ἐπίσημο κράτος τότε ἀλλά καί ἀργότερα, δέν ἔκαμε σχεδόν τίποτε γιά τούς ὁμήρους, γιά τούς νεκρούς, γιά τίς περιουσίες πού χάθηκαν. Κι ὅμως σ' ὅλους αὐτούς τούς χιλιάδες νεκρούς, πού κατά τόν Ἀπ. Βακαλόπουλο³² ὑπολογίζονται σέ 45.000, ἄξιζε ἕνα κενοτάφιο, κατά τό πρότυπο τῶν Ἑβραίων τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πού ἀνήγειραν μνημεῖα, ὅπου γῆς ἔπεσαν ὁμοεθνεῖς τους. Δυστυχῶς, τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν τήν ταραχώδη αὐτήν περίοδο τοῦ Διχασμοῦ, μέ τήν τραγω-

31. Στήν Ἐκθεση τῆς Πανεπιστημιακῆς Ἐπιτροπῆς (σελ. 79) ἀναφέρεται, χαρακτηριστικά, ὁ Νικόλαος Πόρναλης (προφανῶς καταγόταν ἀπό τά Πόρνα, σημ. Γάζωρο) «πλούσιος γαιοκτήμονας ἀπό τό ἑλληνικόν χωρίον, Σουμπάσκιον». Ὑπῆρξε καί αὐτός ἕνας ἀπό τούς “ξένους” πού πέθανε στό Κάρνομπατ. Ὁ Νικ. Πόρναλης, ὅπως ἀναφέρει στήν κατάθεσή της ἡ σερραῖα κουνιάδα του Μαρία Παναγιωτοῦδα, εἶχε ὑποστῆεῖ τά πάνδεινα καί νωρίτερα (τό 1916), κατά τήν ἐκκένωση τοῦ χωριοῦ ἀπό τούς Βουλγάρους γιά μία ἐβδομάδα. Τότε βούλγαρος στρατιώτης ἀπειλήσε νά λογχίσει (!) τήν ἐγκυο γυναίκα του Σοφία, ὑποπτευόμενος ὅτι ἡ φουσκωμένη κοιλιά ἔκρυβε χρήματα καί ἄλλα πολύτιμα εἶδη...

32. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Νέα Ἑλληνική Ἱστορία, Θεσ/κη 1997, σελ. 364.

δία τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας καί καταστροφῆς, ἐπισκίασαν τό θέμα τῆς ὀμηρείας καί ἐπικράτησε παντοῦ ἓνα πέπλο σιωπῆς. Ἄλλά καί τά σχολικά βιβλία Ἱστορίας καί οἱ πολύτομες Ἱστορίες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καί τῆς Νεότερης Ἑλλάδας -δυστυχῶς- τίποτε σχεδόν δέν ἀναφέρουν γιά τό γεγονός.

Δέν ἔχουμε τίποτε μέ τούς φίλους καί συμμάχους σήμερα Βουλγάρους, μέ τούς ὁποίους θά συνυπάρχουμε σέ λίγο στή μεγάλη οἰκογένεια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσης. Ὅμως, ὅσοι ξεχνοῦν τήν ἱστορία τους, καλοῦνται μετά ἀπό λίγα χρόνια νά τήν ξαναζήσουν. Γιατί πολλά ἀπ' αὐτά, πού περιγράψαμε παραπάνω, ἐπαναλήφθηκαν τό 1941-44 μέ τά ἴδια θύματα καί τούς ἴδιους θύτες. Γιατί ἡ Ἱστορία δέν πρέπει ἀπλῶς νά γράφεται καί νά διδάσκεται. Πρέπει καί νά μᾶς διδάσκει...

Δυστυχῶς, τό δράμα τῶν Νεοσουλιωτῶν δέ σταμάτησε μέ τή λήξη τῆς ὀμηρείας. Ἡ Ἑλλάδα σέ λίγο ἔμπαινε στή δίνη τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου καί ὅλοι οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ πού γύρισαν ζωντανοί ἀπό τή Βουλγαρία, ἔπρεπε νά στρατευθοῦν, διότι ἄρχιζε ὁ Μικρασιατικός Πόλεμος (1919-1922). Ἐνας πόλεμος στόν ὁποῖο ἡ Ἑλλάδα ἐπέδυσσε πολλά καί τά ἔχασε ὅλα. Εἶδε πρός στιγμήν νά πραγματώνεται ἡ Μεγάλη Ἰδέα, γιά νά ζήσει σέ λίγο μιᾶ ἐθνική τραγωδία, τή Μικρασιατική Καταστροφή, τή μεγαλύτερη συμφορά τοῦ Νεότερου Ἑλληνισμοῦ. Μέ χιλιάδες ἀγνοοῦμενους καί μέ ἐνάμισο ἑκατομμύριο πρόσφυγες. Ἐμεῖς ὅμως θά κλείσουμε ἐδῶ μέ τή μελαγχολική φράση τοῦ ἱστορικοῦ Ξενοφῶντα, πού γράφει τελειώνοντας τά “Ἑλληνικά” του: «*Ἐμοί μὲν δὴ μέχρι τοῦδε γραφῆσθω· τά δέ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλω μελήσει*»³³.

33. Ξενοφώντας “Ἑλληνικά” Ζ, 5 § 27. Ἡ μετάφραση: Ἐγώ, λοιπόν, θά γράψω ὡς ἐδῶ. Γιά τά ὑπόλοιπα ἴσως κάποιος ἄλλος θά ἐνδιαφερθεῖ...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἐκθεσις Πανεπιστημιακῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀν. Μακεδονίᾳ διαπραχθεισῶν ὑπὸ τῶν βουλγάρων ὤμοτήτων καὶ καταστροφῶν, Ἀθῆναι, 1918.
- Γαβριήλ Κουντιάδου, Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκιοῦ, χωρίου τῆς περιφερείας Σερρῶν, Θεσ/νίκη, 1925.
- Ἐμμ. Γρηγορίου, Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι, Θεσ/νίκη, 1954.
- Γ. Λεφάκη, Αἱ ἐν Βουλγαρίᾳ βουλγαρικαὶ ὤμοότητες 1916-18, Β' ἔκδοσις, Ἀθῆναι 1954.
- Ν. Πέτροβιτς, Σερραίων ὁμηρεία, Σερρ. Χρονικά τ. 6, σελ. 13-29.
- Γ. Κόκκινου, Τό Ν. Σούλι Σερρῶν, Ἱστορία-Λαογραφία, Σέρρες, 1998.
- Ἀπομνημονεύματα Θεοδ. Τάτση (ἐπιμ. Κ. Παπακυριάκου), Σέρρες, 1994.
- Γ. Βοζίκια, Ἀφηγήσεις..., Σερραϊκά Χρονικά, τόμος 14, σελ. 147.
- Δ. Πασχαλίδη, Ἡ Χωριστὴ Δράμας (1916-18).
- Ἀπ. Βακαλοπούλου, Νέα Ἑλληνικὴ Ἱστορία, Θεσ/νίκη 1997.
- Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, Ἱστορικό καὶ Διπλωματικὸ Ἀρχεῖο, φάκελοι 1919.
- Ἡ Μαύρη Βίβλος τῶν βουλγαρικῶν ἐγκλημάτων εἰς τὴν Ἀν. Μακεδονίαν καὶ Δυτ. Θράκην, 1941-1944. Ἐκθεσις τῶν καθηγητῶν τῶν Παν/μίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, Ἀθῆναι 1945.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΠΙΝΑΚΕΣ

Τό υλικό πού ακολουθεΐ, είναι πνευματική ιδιοκτησία του Ίστορικού καί Διπλωματικού Αρχείου του Υπουργείου Έξωτερικών. Δημοσιεύεται έδω μετά από σχετική άδεια, τήν όποία παραθέτουμε:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΥ
& ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Αθήνα, 5 Φεβρουαρίου 2004
Α.Π.: Φ. 7100/26/ΑΣ 67

ΠΡΟΣ: Κύριο Αναστάσιο Μπέγκο
Αριστοφάνους 9, 121 34
Περιστέρι

ΘΕΜΑ: Αίτηση για χορήγηση άδειας δημοσίευσης εγγράφων

Σε απάντηση σχετικής αιτήσεώς σας, η Υπηρεσία Διπλωματικού & Ιστορικού Αρχείου σας παραχωρεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 17 του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (Ν. 2594/98) και του Ν. 2121/93 περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, άδεια δημοσίευσης πινάκων που αναφέρονται στους καταγόμενους εκ του χωριού Σουμπάσκιοϊ της περιοχής Σερρών Έλληνες που μεταφέρθηκαν στη Βουλγαρία ως όμηροι την περίοδο 1917-1918.

Η παρούσα άδεια χρήσης και δημοσίευσης του εν λόγω αρχειακού υλικού χορηγείται αποκλειστικά και μόνο για το υπό έκδοση βιβλίο σας και με την προϋπόθεση της απαρέγκλιτης εφαρμογής του κανόνα περί αναφοράς της πηγής προέλευσής του.

Με την ευκαιρία αυτή θα επιθυμούσαμε να σας συγχαρούμε για την ολοκλήρωση της μελέτης σας και να σας ευχηθούμε κάθε επιτυχία για το μέλλον.

Με εντολή Υπουργού
Η Προϊσταμένη

Φωτεινή Τομασι-Κωνσταντοπούλου
Εμπειρογνώμων Α'

ΝΕΟΣΟΥΛΙΩΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΖΗΣΑΝ ΤΗΣ ΟΜΗΡΕΙΑΣ³⁴

Πίναξ

Ἐπιδημιολογικὴ ἐπιθεώρησις καλοῦμαι τῶν χωρίων
Λαμναίων

ἰδιογ.	ὀνοματεπώνυμοι	ἡλικία	ἐν ᾧ ἔτος μίση πρὸς ἐπιδημιολογικὴν ἐπιθεώρησιν	ἡμερομηνία
1	Χριστοδῶρος Παυλῆσιος	32	Κορναυσιώτ.	22 8/βρίου 1918
2	Γάιος "	23	"	" " "
3	Σωτήρης Λαϊββας	66	Τραυιανῶν	20 8/βρίου 1918
4	Κων. Δ. Καραγιαννῶν	62	Παροχηρῶν	19 8/βρίου 1918
5	Σταυρίνης Κ. "	38	Κορναυσιώτ.	20 8/βρίου 1918
6	Νίκος Κ. "	25	"	" " "
7	Μιχαήλ Κ. "	22	"	" " "
8	Στέργιος Ρ. Μεγαλέμιος	30	Σόφια	30 8/βρίου "
9	Κωνσταντῖνος Ρ. "	18	Κορναυσιώτ.	4 9/βρίου "
10	Παναγιώτης Κωνσταντῖνος	57	Παροχηρῶν	19 8/βρίου "
11	Γεώργιος Μαιώτορας	25	Κορναυσιώτ.	19 8/βρίου "
12	Στέργιος Πασαγιάνης	19	"	30 8/βρίου "
13	Νικόλαος Αδ. Ζελαρῶν	35	"	20 8/βρίου "
14	Διόδωρος Αδ. "	32	"	" " "
15	Γεώργιος Αδ. "	30	"	" " "
16	Κωνσταντῖνος Κωνσταντῖνος	27	Κιτσοβῶν	" " "
17	Χρήστος "	29	Κορναυσιώτ.	5 8/βρίου 1918
18	Γάιος Λαμναίος	52	Τραυιανῶν	20 8/βρίου "
19	Γεωργίου Μιχαήλ	27	Κορναυσιώτ.	20 8/βρίου "
20	Γεώργιος "	24	"	" " "
21	Κωνσταντῖνος Πασαγιάνης	19	Δοβριτσοῦ	7 9/βρίου "
22	Κωνσταντῖνος Πασαγιάνης	38	Σοφία	27 8/βρίου "
23	Στέργιος Δ. Νίκων	57	Τραυιανῶν	20 8/βρίου "
24	Μιχαήλ Δ. Νίκων	35	Κορναυσιώτ.	" " "
25	Γεώργιος Δ. "	24	Κιτσοβῶν	18 8/βρίου "
26	Στέργιος Πασαγιάνης	27	Παροχηρῶν	20 9/βρίου "

34. Δημοσιεύομε τρεῖς ἐνδεικτικὰ σελίδες ἀπὸ τοῦς πίνακες τῶν παλινοστησάτων ἀπὸ τῆ Βουλγαρίας Νεοσουλιωτῶν ὁμήρων, ὅπως διασώζονται στὸ Ἱστορικὸ ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 66 Κων/νος Φωκᾶς ἦταν Σερ-

Ὄνοματεπώνυμοι	ἡλικία	ἐκπαιδευτικὸν μέρος ἰσολόγη	ἡμερὲς ἰσολόγη	Ἀπολυμάνου
56 Δημήτριος Ταβίτ	45	Καρναμενάλ	19 8/βρίω 1918	
57 Βεχαρίος χατίρης	35	"	20 8/βρίω "	
58 Κωνσταντῖνος Βρίβας	27	"	18 8/βρίω "	
59 Γεώργιος Καρβύδας	75	"	22 8/βρίω "	
60 Βασίλειος Αδ. Ταβίτ	24	"	20 8/βρίω "	
61 Δημήτριος Αδ. "	40	"	" " "	
62 Κωνσταντῖνος Αδ. Ταβίτ	38	"	" " "	
63 Κωνσταντῖνος Στοιμαλίας	48	Μεσζιόρα	20 8/βρίω 1918	
64 Αναστασιος Καραγιάννης	36	Καρναμενάλ	20 " "	
65 Δημήτριος Στοιμαλίας	36	"	30 " "	
66 Κωνσταντῖνος Ρισκιάς	32	Πρωτόρα	15 10/βρίω "	
67 Παπακωνσταντῖνος Ἀπόστολος	53	Σιβιόβορ	20 8/βρίω "	
68 Χρήστος Κωνσταντῖνος	32	Πρωτόρα	15 10/βρίω "	
69 Ἀθανάσιος Παπακωνσταντῖνος	20	Καρναμενάλ	20 4/βρίω "	
70 Ἀπόστολος Μεσζιόρας	35	"	20 8/βρίω "	
71 Γεώργιος Κε Βρίβας	26	"	20 8/βρίω "	
72 Βασίλειος Κε "	23	"	" " "	
73 Γεώργιος Σόδες	30	Καρναμενάλ	19 8/βρίω "	
74 Δημήτριος Ἀντωνία	36	Κε Βόσβω	30 8/βρίω "	
75 Κωνσταντῖνος Ἀντωνίου	49	"	" " "	
76 Βασίλειος Πανταής	28	"	24 8/βρίω 1918	
77 Δημήτριος Στοιμαλίας	37	Καρναμενάλ	18 8/βρίω "	
78 Γεώργιος Ζαχαρόπουλος	42	Πασμάλ	22 8/βρίω "	
79 Αναστασιος "	30	Κε Βόσβω	19 8/βρίω "	
80 Γεωργίου "	27	Πρωτόρα	15 10/βρίω 1919	
81 Χριστόδουλος Κανίβιος	40	Καρναμενάλ	20 8/βρίω 1918	
82 Γεώργιος Τσιμπίσης	48	Καρναμενάλ	20 8/βρίω "	
83 Δημήτριος "	22	"	" " "	
84 Δημήτριος Κιουβέρης	47	"	" " "	

οἶκος καὶ ὑπηρετοῦσε ὡς δάσκαλος στό χωριό μαζί μέ τή γυναίκα του Ἑλένη, ἐπίσης δασκάλα. Ὁ ὑπ' ἀριθμόν 67 Παπακωνσταντῖνος Ἀπόστολος εἶναι ἕνας ἐκ τῶν ἱερέων τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 69 εἶναι ὁ γιός του Παπακωνσταντῖνου Ἀθαν., πού ἐγινε καί αὐτός ἱερέας ἀργότερα. Ὁ ὑπ. ἀριθ. 78 Γεώργ. Ζαχαρόπουλος εἶναι ὁ γνωστός ὡς Γεωργούσης, ἐνῶ ὁ ὑπ. ἀρ. 82 Γεώργιος Τσιμπίσης εἶναι ὁ γενάρχης τῆς μεγάλης οἰκογένειας Ἀναστασιάδη πού ἐπιχωριάζει σήμερα στό Ν. Σούλι. Τέλος, ὁ ὑπ' ἀριθ. 135 Χριστόδουλος Κυριακόπουλος ὑπῆρξε πρόεδρος τοῦ χωριοῦ, (1918-1919).

Αρ. Πρωτ. 1918

Όνοματεπώνυμο	Ηλικία	Εξορία μέρους τόλμην	Ρόλη κατοικίας	Προσβολή
114 Δούκας Ν. Χαΐς	28	Καρμάρωτο	18 8/6/1918	
115 Δούκας Γ. Γκιός	28	Καρμάρωτο	25 8/6/1918	
116 Χριστόδουλος Αγγελάκης	24	"	25 8/6/1918	
117 Δούκας Κωνσταντίνος	35	"	26 8/6/1918	
118 Φωτιάδης Αθανάσιος	25	"	26 8/6/1918	
119 Σωτήριος Κίσης	45	Σπέρμα		
120 Κωνσταντίνος Καραϊσκάκης	38	Καρμάρωτο	16 8/6/1918	
121 Χαλκίς Νικόλαος	40	Μόγιαν Σπέρμα	20 8/6/1918	
122 Φωτιάδης Αθανάσιος	45	Καρμάρωτο	20 8/6/1918	
123 Χρίστος Αθανάσιος	40	"	" " "	
124 Φωτιάδης Καραϊσκάκης	30	"	30 8/6/1918	
125 Δημήτριος Αγγελάκης	42	"	2 7/6/1919	
126 Παναγιώτης "	18	Τόλμην	18 8/6/1918	
127 Δούκας Αθ. Κωνσταντίνος	54	Τραμπί	12 8/6/1918	
128 Αθανάσιος Τζουκιάδης	20	Καρμάρωτο	10 8/6/1918	
129 Αθανάσιος Κόζιος	32	"	30 4/6/1918	
130 Δούκας Ν. Αλεξάνδρος	24	Καρμάρωτο	13 8/6/1918	
131 Κωνσταντίνος Παναγιώτης	40	Κίτοβο	20 8/6/1918	
132 Δημήτριος Καραϊσκάκης	35	Σπέρμα	20 4/6/1918	
133 Σωτήριος Β. Καραϊσκάκης	35	Καρμάρωτο	12 8/6/1918	
134 Σωτήριος Βολιβάς	48	Παύρα	10 4/6/1918	
135 Χριστόδουλος Καραϊσκάκης	58	Βεζιρλί	5 8/6/1918	
136 Δούκας "	20	Κίτοβο	20 8/6/1918	
137 Αθανάσιος Καραϊσκάκης	28	"	" " "	
138 Δημήτριος Αθ. Καραϊσκάκης	45	"	1 8/6/1918	
139 Δημήτριος Καραϊσκάκης	44	Σπέρμα	15 8/6/1918	
140 Αθανάσιος Αθανάσιος	45	Τραμπί	14 8/6/1918	
141 Παναγιώτης Δ. Κόζιος	30	Καρμάρωτο	25 " "	
142 Δούκας Λίβια	28	Καρμάρωτο	20 " "	
143 Δούκας Αθανάσιος	38	Κίτοβο	20 8/6/1918	
144 Αθανάσιος Καραϊσκάκης	28	Σπέρμα	20 8/6/1918	

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ
 ΑΠΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΜΕ ΟΡΘΟΓΡΑΦΗ ΜΕΣΟ
 ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΜΟΥ Η ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ
 ΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΚΑΘΩΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΝΕΙΑ ΤΟΥ

ΟΜΗΡΟΙ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ³⁵

Πίναξ.

Τῶν ἀποβιωσάντων ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπὶ ἡμέρας Κολοίνας
τοῦ χωρίου Σαραβάνοβοι

Αριθμὸς ὀμῆρου	Ὄνοματεπώνυμον δανείου	ἡλικία	εἰς πόσον μῆρας ἔπαιδεν	ἡμερῶν ἔπαιδεν	ἡμερομηνία
1	Στέργιος Σ. Λάββας	38	Κερναμειώλ		
2	Φώργιος Καμπαράνης	27	"		
3	Ἀχιλλεὺς Τσαΐτσας	49	Σαρολίτς		
4	Στέργιος Κεϊβέρας	36	Κερναμειώλ		
5	Μιχαὴλ Ἀγορτζιάνης	38	Κιτόβιτς		
6	Κωνσταντῖνος "	28	"		
7	Καὶσιος Κερνέβας	40	"		
8	Βασίλειος Μιτζεζέρας	48	Κερναμειώλ		
9	Φώργιος Παρβόβιτς	46	"		
10	Φώργιος Σαϊβέας	25	"		
11	Φερνάνδος "	22	"		
12	Μιμισζέας Πρωτοδραζίνης	50	Κιτόβιτς		
13	Βασίλειος Μιζάν	24	Κερναμειώλ		
14	Στέργιος Σ. Παγιόβιτς	45	"		
15	Φερνάνδος Στ. Σζέιτς	33	"		
16	Βασίλειος Σιεβέτς	45	Κιτόβιτς		
17	Φερνάνδος Μωδανάνης	20	"		
18	Μιμισζέας Καγαδάς	24	Κερναμειώλ		
19	Σωτήριος Καγαδάς	30	"		
20	Βασίλειος Μπαρβαρίτς	45	Κιτόβιτς		
21	Νικόλαος Σάουμας	50	"		
22	Νικόλαος "	29	Κερναμειώλ		
23	Απόστολος Καμπαράνης	35	Κιτόβιτς		
24	Σωτήριος Σαλαχίτς	37	Κερναμειώλ		
25	Μιχαὴλ Στ. Κοχεντζιάς	39	Μιζάν Σζέιτς		
26	Στέργιος Σαχ Φραγκιλιώτης	30	Σαρολίτς		

35. Ο πίνακας αυτός συντάχθηκε από τή Νομαρχία Σερρών τό Μάιο τοῦ 1919 καί βρίσκεται στό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τοῦ ΥΠΕΞ. Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά. Σέ συνδυασμό μέ τοὺς πίνακες τοῦ Γ. Κουντιάδη, δια φωτίζει πλήρως τό θέμα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θυμάτων τῆς ὀμηρείας ἀπό τό Νέο Σούλι.

Αὐτὸν ἴδιον	Ὀνοματεπώνυμο δακτύλου	Ἡμερῶν	ἐν ᾧ ἔτος μὲν Πόλις Ἰσίδου Παράλη Ἰσίδου
27	Συμπρωτὸς Βάγγιος	50	Καρραμωῖδ
28	Ἀδωνάσιος Πένης	25	"
29	Σωτήριος Καραγιάνης	35	Λοζολίγ
30	Γεώργιος Ἀγγαίρης	35	Κιλλοβέρ
31	Κωνσταντῖνος Βολβιῆς	36	"
32	Γεώργιος Πρωταγεωργία	49	"
33	Βασίλειος Τσαλαῦτος	45	Καρραμωῖδ
34	Λεόντιος Πρωτοδρόσιου	46	"
35	Κωνσταντῖνος Γεωργία	22	Κιλλοβέρ
36	Ἀδωνάσιος Ἀγοραῖος	30	"
37	Λεόντιος Γ. Χαγιάρης	40	"
38	Ἀδόλφος Γ. "	34	"
39	Νικόλαος Πρίτσας	45	Τρεκεῖν
40	Ἀδόλφος Ἀδ. Σαβίγ	45	Καρραμωῖδ
41	Ἀδωνάσιος Πρίτσας	60	Σάμπερ
42	Συμπρωτὸς Μωυσαῖος	35	Καρραμωῖδ
43	Γεωργίου Καραγιάνης	40	Κιλλοβέρ
44	Βασίλειος Καραγιάνης	33	"
45	Παναγιώτης Καραγιάνης	20	"
46	Γεώργιος Παπαγιάνης	45	Καρραμωῖδ
47	Ἰγνίος Γεῖνος	20	Κιλλοβέρ
48	Σωτήριος Καραγιάνης	26	Πζώνα
49	Νέκος Ἀγγαίρης	35	Λοζόλια
50	Ἰσίδιος Βεοῖνης	34	Καρραμωῖδ
51	Κωνσταντῖνος Πρίτλης	45	"
52	Νικόλαος Ἀγοραῖος	40	"
53	Λεόντιος Καραγιάνης	38	Πζώνα
54	Νικόλαος Ἀθρασιάος	32	Καρραμωῖδ
55	Χρῖστος Παυλάκης	25	"

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΜΕ ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΜΤ
ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΟΛΟΥ Η ΜΕΡΟΥΣ
ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ.

Αριθμ. Αρχείου	Όνοματεπώνυμο Στοιχείο	Ηλικία	Σύμφωνα με Αρμόδια	Πόλ. Αρμόδια	Παραγωγή
56	Χρυσόδοτος Τριμυρίτης	23	Κιόσλοβ		
57	Θυμύτριος Βιζιρίτης	40	"		
58	Στέργιος Σ. Ρυόζιος	46	Καρναμεσί		
59	Χρυσόδοτος Καραγάσης	34	"		
60	Θυμύτριος Καραγιάννης	45	"		
61	Σωτήριος "	39	"		
62	Κυργιός Τσιότσας	50	Κιόσλοβ		
63	Βασίλειος Ρυόζιος	40	Κιόσλοβ		
64	Βασίλειος Μαιόλοβιτς	49	"		
65	Κυργιός Αδ. Γραμμάτος	48	"		
66	Δωμνός ♀ "	29	"		
67	Αθανάσιος Μαιόλοβιτς	30	"		
68	Αθανάσιος Καμπαρίτης	40	Καρναμεσί		
69	Βασίλειος "	24	"		
70	Θυμύτριος Τσιότς	43	Κιόσλοβ		
71	Στέργιος Κιζιρίτης	30	"		
72	Θεοδόσιος Κανίτης	20	Καρναμεσί		
73	Βασίλειος Δ. Κανίτης	35	"		
74	Στέργιος Τσιμπαρίτης	22	"		
75	Αθανάσιος Βαϊτί	45	"		
76	Χρυσόδοτος Αρβανίτης	25	Καρναμεσί		
77	Στέργιος Βούβριος	30	Κιόσλοβ		
78	Βασίλειος Σιμεγιόβιτς	50	Κιόσλοβ		
79	Νικόλαος Βουδοεινός	40	"		
80	Σταύρος Κοιόβιτς	50	"		
81	Αθανάσιος "	20	Συζολιά		
82	Αθανάσιος Ρ. Μαιόλοβιτς	35	Κιόσλοβ		
83	Κυργιός Στ. Κίριος	49	"		
84	Αθανάσιος Τσιμπαρίτης	45	Καρναμεσί		

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΤΕΡΙΚΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ
 ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΜΕ ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΜΟΔΟΝ
 ΑΝΑΠΑΡΑΓΟΗ ΤΟΥ ΟΑΟΥ Η ΤΗΣ
 ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΣΑ
 ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΝ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ.

Αἰώνιο ἱερὸν βιβλίον

	Ἑβραϊκὸν ὄνομα	Ἑλληνικόν	Ἑβραϊκὸν ὄνομα	Ἑλληνικόν
	Ἐν ὁσίων μίστο		Πόλις Ἀσίδαν	Παραθρονίον
	Ἀσίδαν			
84	Φεσφίος Ἰλαβίδας	30	Κίλοοβορ	
86	Σεσφίος Τζαδαν	35	Κεπραμωάι	
87	Καραγιώβης Καραγιόβης	40	Κείλοοβορ	
88	Ἀδοόλογοι Ἰγγοράιων	50	"	
89	Μηλοάιων " "	25	"	
90	Βασιγίωσι " "	20	Σόφρια	
91	Φεσφίος Φεράιων	45	Κίλοοβορ	
92	Βασιγίωσι Ἀραθλοσίω	39	Κεπραμωάι	
93	Φεσφίος Ἰγρίων	35	Κείλοοβορ	
94	Μηλοάιων Κλαοαίγης	25	"	
95	Ἀδαυίωσι Σούγιωσι	25	"	
96	Φεσφίος Σοφαλοσι	20	Κεπραμωάι	
97	Μηλοάιων Κεπραμωάι	55	"	
98	Σουθίωσι Ἰδ. τωσβαν	20	Κίλοοβορ	
99	Κωστωλίων Ἰβρ. Ἰδαοαίγης	30	"	
100	Σεσφίος Ἰλαβίδας	35	"	
101	Ἀδοόλογοι Ἰν. Ἰλίδας	30	Κεπραμωάι	
102	Συμνίωσι Ἰλάτοσι	50	" " "	
103	Φεσφίος Σαυιδίωσι	45	"	
104	Κριγιόριος Ἰβίλοσι	45	Κείλοοβορ	
105	Ἰάσοι Μοίραγιωσι	25	"	
106	Φεσφίος Ἰνδρὸς	35	Κεπραμωάι	
107	Σουθίωσι Σαουγιόσι	36	Κίλοοβορ	
108	Συμνίωσι Κεραδοχῶν	45	"	
109	Συμνίωσι Μοίμωσι	49	Πόρυπαί	
110	Ἀδαυίωσι Τοαίγιωσι	36	Ἰγίωσι	
111	Καραγιώβης Βραυιδίωσι	45	Σόβριλοα	
112	Ἀδοόλογοι Σαβίλ	40	Κεπραμωάι	
113	Ἀδαυίωσι Καραυιδίωσι	50	"	

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΜΕ ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΜΑΣΟ
 ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΟΛΟΥ Η ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ
 ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ
 ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ.

Κώδικας	Ὄνοματιώνυμο Δουλότου	Ηλικία	ἐν οὗτῳ μέρει ἔστ' ἔδανε	Πόλις ἐπίδραμα	Παρατηρήσεις
114	Λεόντιος Πόζινας	40	Πζήνα		
115	Γεωργίου Γ Κογγάρου	30	Σφροβίμη		
116	Νικόλαος Κυριαφείου	26	Καρναμωσί		
117	Σωτήριος Πασούρας	40	"		
118	Μανωταλίνος Δ. "	25	"		
119	Γεώργιος Τσάμπος	25	"		
120	Γεώργιος Δεμουράκης	46	Κι'βόβοι		
121	Κωνσταντίνος "	28	"		
122	Λεόντιος "	32	"		
123	Αντώνιος Α. Α. Ζησ	42	Καρναμωσί		
124	Κωνσταντίνος Μπαλαφάνης	46	"		
125	Βασίλειος Ζησ	12	"		
126	Σωτήριος Καραγιάννης	30	Καρναμωσί		
127	Βασίλειος Τσιδίρης	50	"		
128	Γεώργιος Ραυβαγιάς	25	"		
129	Μιχάλης Μόσρας	45	Κουμάτοβοι		
130	Γεωργίου Κουρτινής	40	"		
131	Γεωργίου Δ. Τσοπάνης	40	Σφροβίμη		
132	Μιχαήλ Γ. Μιχαήλ	25	Α Βαράζμα		
133	Αθανάσιος Α. Ριάβος	30	Κουμάτοβοι		

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΓΕΝ. ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ³⁶

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ Α'. ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Πρός
τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἀριθ. 8139

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἀπριλίου 1919

Ευμφορούμενος πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2643 ἐ.ε. ὑμῆτερον τηλ/μα λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀποστείλω συνημμένως ὀνομαστικὸς καταλόγους καὶ καταστάσεις τῶν ἐκκατριθέντων κατοίκων τῆς Α. Μακεδονίας, ἐξ ὧν ἐμ-
ραίνεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποβιωσάντων, διακοφῆς τῆς Βουλγαρικῆς κα-
τοχῆς, καὶ τῶν καλινοστησάντων τοιοῦτων.

Οἱ κατάλογοι οὗτοι κατηρτίσθησαν μετὰ τὴν ἀνακαταληψὶν τῆς Α. μακεδονίας ἐπὶ τοῦ προκατόχου μου Κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ὡς ἀν-
τιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀποτελοῦσι τὰ μόνα στοιχεῖα ἅτινα ἡ ἐκ-
πηρεσία τῆς Διοικήσεως διαθέτει. Ἡ σύνταξις ἀκριβεστέρων στατιστικῶν
πινάκων τυγχάνει ἤδη δυσχεροῦς καὶ ἀπαιτεῖ χρόνον ἀρκετὸν καὶ εἰδικῶν
προσωπικόν. Ἐν τοῦτοις διήταξα τοῦς Νομάρχας καὶ Ὑποδιοικητὰς τῆς
ριφερείας μου ὅπως ἐκμεληθῶσιν τῆς ταχείας ὅσον ἔνεστι καταρτίσεως τῶν
ούτων. Τὰ μέχρι τοῦδε ὑποβληθέντα παρ' αὐτῶν συναφῆ στοιχεῖα ἐσωκλείω,
ἐπιφυλασσόμενος ὅπως ἀποστείλω ὑμῖν καὶ τὰ ὑπολειπόμενα εἰθὺς ἀμα τῇ
συγκεντρώσει των.

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς.
ΔΚΟΤΗΣ.

36. Στὶς δύσκολες ἐκείνες ὥρες τοῦ τέλους τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου ἦταν δυσχερὴς ἡ καταγραφή τῶν θυμάτων καὶ ἄλλων συναφῶν στοιχείων. Στὸ ἔγγραφο πού παραθέτουμε, ὁ διοικητὴς τῆς Ἀν. Μακεδονίας Γκότσης ἀναφέρει στὸν ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν τὴ δυσκολία τοῦ ἔργου.

ΙΔΙΟΓΡΑΦΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ Γ. ΚΟΥΝΤΙΑΔΗ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Γερὰ καὶ Ἐλευρωσπηγιακὴ Μονὴ τῶν ἑπιτ. Προσφάτου.
Περιφέρεια Σέρρας.

Σημειώσεις.

Ἐν 28^ῳ Ἰουνίου, 1917 ἐσώθηκαν εἰς Βουλγαρίαν ἰσὺς ἑξή-
μισοι δεκάτ' (ἀριθ. 16) ἐν ᾧ Τρομόναχοι καὶ Μοναχοὶ
καὶ δύο ἄλλοι.

Ἐξ αὐτῶν οἱ 15 ἐσώθηκαν ἡμεῖς, οἱ δὲ ἐπίλοιποι ἔφυγον
ἀσθενῶν ἐξ ἡμῶν Μονῆς.

— α'. Ἀνδρῆμιος Τρομόναχος ἡμεῖας 64 ἐτῶν, αἰσθάνην εἰς
Βιφρίνον ἐνὸς τῆς φρεσῆς ἐν 20^ῳ Ἰουλίου 1917, χρησιμοποι-
οῦν ὀπίσθερον ἀσθενῶν εἰ ἐν Μονῇ ὑπὸ Βουλγάρων ἀφικνωθέντων.

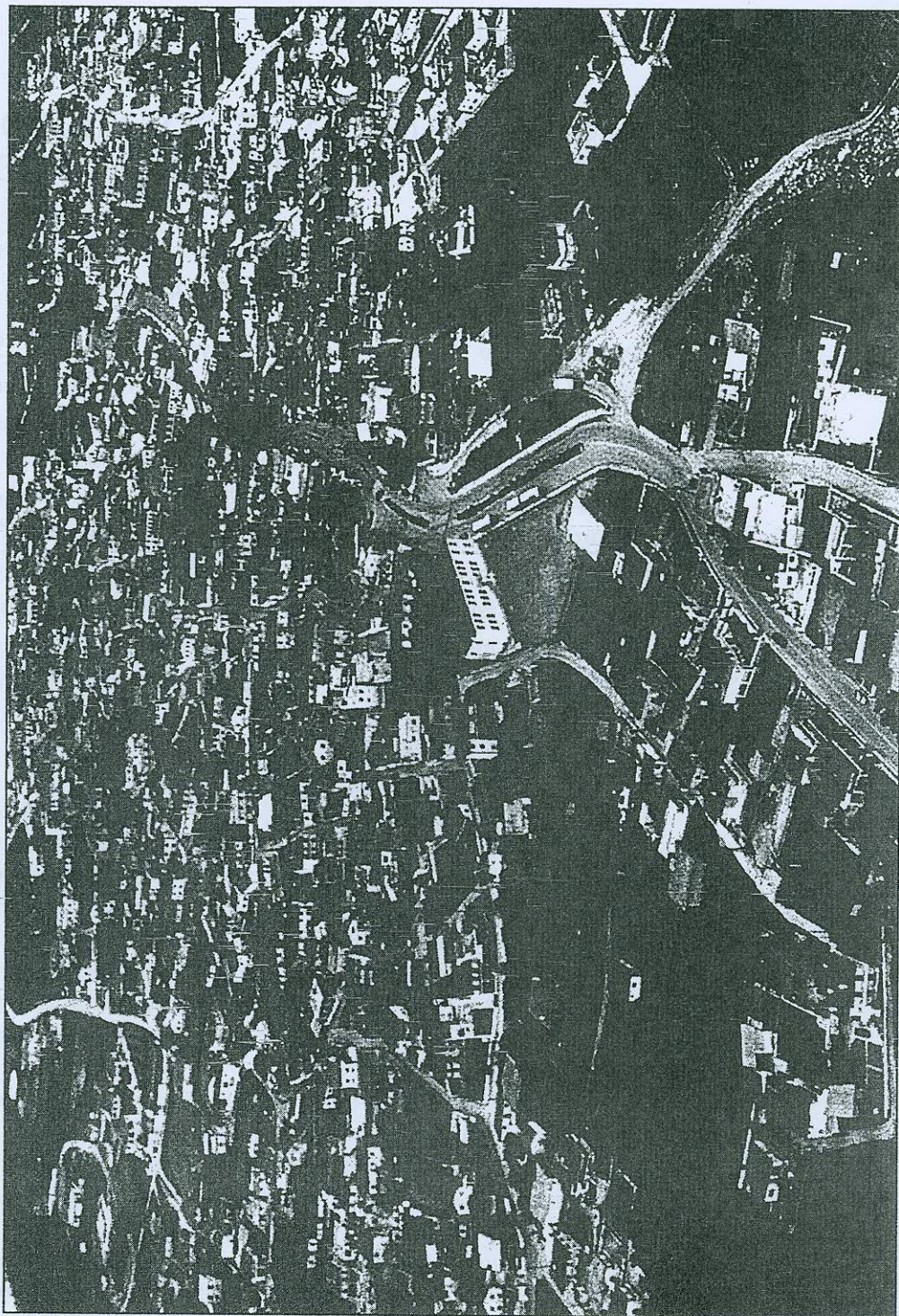
— β'. Ἐυφρόνιος Μοναχός, ἡμεῖας 25 ἐτῶν, αἰσθάνην εἰς
Σέρρας ἐνὸς τῶν Ἑλλαδικῶν Νοσοκομείων ἀπὸ φουβιόντων δά-
νων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κραιπνοῦ.

— γ'. Στανὴ Μοναχός, ἡμεῖας 62 ἐτῶν, αἰσθάνην εἰς Σέρρας
ἐνὸς τῶν Βουλγαρίαν ἐν 18^ῳ Ἀπριλίου 1918 ἀπὸ φουβιόντων δά-
νων, ἡμεῖς ἐκλυθῆναι διαίτη καὶ ἀφικνωθέντων.

Ἐν τῇ σφραγίδι Σέρρας, Πρῶτῃ Μονῇ τῶν ἐπιτ. Προσφάτου
ἐν 24^ῳ Νοεμβρίου, 1918.

- || Ζησαρίων Τρομόναχος
- || Τρομόναχος Βενιαμίνος
- || ὁ Τρομόναχος Γαβριήλ
- || ὁ Τρομόναχος Χρυσόστομος
- || Ἀγαθάγγελος Τρομόναχος
- || Ἀνδρῆμιος Τρομόναχος
- || ὁ Τρομόναχος Θεοδοσίος
- || Βασίλειος Θεοδοσίος
- || Στανὴ Μοναχός
- || Ἐυφρόνιος Μοναχός
- || Ἀβρόσιος Μοναχός

Τό Νέο Σούλι σήμερα. Ἀεροφωτογραφία τοῦ 2000.